

02. Rum Mehmed Paşa'nın Faaliyetleri ve Muhallefâtı

Sema AKSOY¹

Tarık ÖZÇELİK²

APA: Aksoy, S.; Özçelik, T. (2021). Rum Mehmed Paşa'nın Faaliyetleri ve Muhallefâtı. *Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi*, (3), 12-47.

<https://doi.org/10.51297/rumelitarikh.2021.3.2>

Öz

Sultan IV. Murad döneminde yaşayan sipâhî zorbalarının ileri gelenlerinden olup daha sonra paşa olan Rum Mehmed, Eskişehir yakınlarında bulunan Keskin kasabasında yaşamıştır. Eskişehir'den sonra sırasıyla Alaşehir, Zile, Konya, İstanbul ve Ayıntab'da bulunmuştur. Rum Mehmed adı kayıtlarda ilk defa Cennetoğlu isyânı sırasında geçmiştir. Hâfız Ahmed Paşa ve Hüsrev Paşa'nın Bağdad seferlerine katılmıştır. Kendisine Zile Voyvodalığı verilmiş ve sonrasında Konya'da nüfuzlu zorbabaşılardan birisi olmuştur. Rum Mehmed'in tarihi bir kişilik olarak ortaya çıkması IV. Murad'ın cülus meselesindeki duruşu ile olmuştur. İstanbul'da kendisinin de davet edildiği, sipâhî zorbalarının Sultan IV. Murad'ı tahttan indirmeyi planladığı toplantıda, onlara bu girişimlerinin yanlış olduğunu anlatmış ve bundan vazgeçmeleri için çaba göstermiştir. Bu yaptığının karşılığında ise Sultan IV. Murad, ona bazı ihsânlarda bulunmuş ve bir süre sonra Rum Mehmed'e Maraş Beylerbeyliğini tevcih etmiştir. Ancak Rum Mehmed Paşa'nın eski alışkanlıklarından vazgeçemeyip eşkıyalığa devam etmesi ve devlet adamlarını dinlememesi, kendi sonunu hazırlamasına neden olmuştur. Rum Mehmed Paşa'nın ölümünden sonra kalan mal ve eşya kayıtlarının tutulmuş olduğu muhallefât defteri, onun hayattayken sahip olduğu giysiler, ev eşyaları, mutfak eşyaları, hayvanları, köleleri ile saray, çeşme, değirmen gibi gayrimenkûl malları hakkında mühim bilgiler vermektedir. Diğer muhallefât kayıtları gibi Rum Mehmed Paşa'ya ait muhallefât da döneminin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına ışık tutmaktadır.

Anahtar kelimeler: IV. Murad, Rum Mehmed Paşa, Maraş Beylerbeyliği, Muhallefât, müsâdere

Activities and Possessions of Rum Mehmed Pasha

Abstract

Rum Mehmed, one of the notable members of rebel sipahis and later a pasha, lived in the era of Sultan Murad IV in a town called Keskin near Eskişehir. After Eskişehir, he also served in Alaşehir, Zile, Konya, İstanbul and Ayıntab in order of time. His name first appears in historical records concerning Cennetoğlu revolt. Rum Mehmed attended the Baghdad military expeditions of Hâfız Ahmed Pasha and Hüsrev Pasha. He was appointed as the voivode of Zile and then came to be one of the influential leaders of rebel sipahis in Konya. He became a historically significant figure due to his attitude towards the issue of Sultan Murad IV's staying in power. Attending the meeting in İstanbul held by rebel sipahis planning to dethrone Sultan Murad IV, Rum Mehmed made an effort to convince

1 YL, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD (Kırklareli, Türkiye), sema_3147@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0068-4855 [Makale kayıt tarihi: 01.11.2021-kabul tarihi: 01.12.2021]
<https://doi.org/10.51297/rumelitarikh.2021.3.2>

2 Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü (Kırklareli, Türkiye), tozceliko6@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7097-9558

Adres
Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
Rumeli Journal of Historical Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

them that they were heading in the wrong direction and thus they should abandon their plans. In return, the Sultan offered gifts to him and in a short while, bestowed upon him the title of governor of Maraş. However, Rum Mehmed didn't give up his unfortunate habits. He continued his banditry activities, refused to obey the commands of the rulers, and thus brought about his own end. The muhallefât records, kept after Rum Mehmed Pasha's death, contain valuable information about his possessions and properties such as garments, furniture, kitchen utensils, livestock, slaves, palaces, fountains, and mills. These records, like others of their kind, shed light on the economic, social, and cultural atmosphere of the era.

Keywords: Murad IV, Rum Mehmed Pasha, Governor of Maraş, Muhallefât Records, confiscation

Giriş

Muhallefât kelime anlamıyla “geride kalan, geriye bırakılan” demektir. Bu kelime, “muhallef” sözcüğünün çoğuludur. Muhallefâtın, belgelerde tereke (terike), metrûkat olarak da isimlendirildiği görülmektedir.³ Osmanlı Devleti'nde hukuk alanında kullanılan bu terim, ölen kişilerin geride bıraktıkları mal ve eşyalarını kastetmektedir. Muhallefât, kişinin vefâtının hemen ardından mal varlığının belirlenmesiyle başlardı. Kaydedilen maldan ölen kişinin defnedilmesi ve kefenlenmesi (techiz ve tekfin) masrafları karşılanırdı. Bununla birlikte, ölen kişinin borçları varsa bu borçlar mallarından karşılanırdı. Eğer malları kişinin borçlarını tamamen karşılayamıyorsa alacaklılar muhallefâtan kendi payları oranında hak sahibi olurdu. Yine bu arada ölen kişinin vasiyetleri yerine getirilirdi. Kalan mallar ise mîrâsçılara pay edilirdi.⁴

Muhallefât defterleri, dönemin esnaf, çiftçi, tüccâr, çeşitli kademelerdeki devlet hizmeti gören sosyal gruplar arasındaki servet dağılımı ve unsurlarını içermektedir. Bundan başka dönemin kültür ve hayatı, kullanılan aletleri, sanat kolları, sınaî malzemeleri, elit insanların kullandığı eşyalar hakkında bilgi edinilmesi mümkün olmuştur. Ayrıca, üretim araçları ve kapasiteleri, tarım işletmelerinin kredi şekilleri, ticârî usûl ve münâsebetleri hakkında bilgiler vermektedir. Bütün bu servetle ilgili olan unsurların pek çoğunun bulunduğu yer ve tarihindeki piyasa değeri tespiti ile piyasada cârî para cins ve değerleri, para tarihi konusunun aydınlatılmasına katkı sağlamaktadır.⁵

Müsâdere; Arapça “meydana çıkma, olma” anlamındaki ‘sudûr’ kelimesinin “mufâale” kalıbıdır.⁶ Genel olarak, kişinin maddi varlığının tamamına belli kurallar içerisinde devlet tarafından son verilmesine denilmiştir.⁷ Müsâderelerin hepsi hukuka uygun hareket edilerek yapıldı. Osmanlı hukukçuları müsâdere uygulamalarının gerekçesini Sügdi, Serahsi, Tarsusi ve İbn Nuceym adlı Hanefî hukukçuların fetvâlarına dayandırıyorlardı. Hanefî hukukçu olan Tarsusi, müsâdere uygulamasının zenginlere karşı uygulanabileceğini söylemiştir. Bunun nedeni kişinin zenginleşmesinin, onun rüşvet aldığı bir delili olarak görülmesi idi.⁸ Müsâdere sistemi, Abbasi, Gazneli ve Anadolu Selçuklular'da uygulanmıştı.⁹

³ Tarık Özçelik, “Köse Mehmed Ağa”, *History Studies*, C.V, S.1 (2013), s.287; Kürşat Çelik, “Mısır Beylerbeyi Hayır Bey'in Muhallefâtı (1517-1522)”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XXXIII, S.55 (2014), s.163.

⁴ Tahsin Özcan, “Muhallefât”, *DİA*, C.30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005, s.406.

⁵ Said Öztürk, *Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyoekonomik Tahlil)*, İstanbul: OSAV, 1995, s. 27-28.

⁶ Müsâdere hakkında geniş bilgi için bkz: Mehmet Ali Ünal, “Osmanlı İmparatorluğu'nda Müsâdere”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.49 (1987), s.95; Muallim Naci, *Lügat-i Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1995, s.785; Mahmud Esad Kalıpçı, *Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Müsâdere Kurumu*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s.7; Kemal Günler, “Türk Ceza Hukukunda Müsâdere”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.XVIII, S.3 (2014), s.850-851.

⁷ Cengiz Tomar, “Müsâdere”, *DİA*, C.32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, s.67.

⁸ Abdullah Bay, “Sultan, Ulemâ ve Hukuk: Ulemânın Müsâdere Uygulamasına Muhallefâtı”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.XVII, S.17 (2018), s.5.

⁹ Tomar, *a.g.e.*, s.65-67.

Osmanlı döneminde ise kuruluştan itibaren olmasına rağmen, Fâtih Sultan Mehmed saltanatından başlayarak, Tanzimat Fermânı'nın ilân edilmesine kadar ortalama dört asır sürmüş ve bu süre boyunca farklı biçimlerde uygulanmıştır.¹ Malı ilk müsâdere edilen devlet adamı ise Çandarlı Halil Paşa olmuştur.¹

Müsâdere işleminin birinci aşamasında kişinin menkûl ve gayrimenkûl malları belirlenip güvenliği sağlanırdı. İkinci aşamasında ise mallarının tamamı mübâşir tarafından kontrol edilerek deftere kaydedilirdi. Bu görevler yerine getirildikten sonra hazırlanan defterler İstanbul'a gönderilir ve İstanbul'dan gelen habere göre hareket edilirdi.¹ Müsâdere sisteminde kişinin ölmesi, öldürülmesi ya da firar etmesi sonucunda mallarına el koyulurdu. Bu sistemde süreç, kişinin malları İstanbul'da bulunuyorsa hemen, taşrada bulunuyorsa bu haberin İstanbul'da öğrenilmesinden sonra sultanın fermânı ile başlardı. Fakat bu fermândan önce bazı bölgelerde bulunan idarecilerin, taşradaki ölüm olaylarının ardından, bir emri veya görevi icra ediyormuş gibi duruma el koyup ilgili kişinin ya da onunla ilgisi olan kişilerin evlerini mühürlemiş olduğu da görüldü.¹ Padişah, mallarını müsâdere ettireceği kişi taşrada bulunuyorsa önce oranın vâli, sancakbeyi, kadı, yeniçeri zâbitleri gibi görevlilerine fermân gönderip sürecin başlamasını sağlardı. Bu süreç, malları müsâdere ettirilecek olan kişinin, yakalanması, cezasının verilmesi veya kişinin İstanbul'a gönderilmesi benzeri konuları da içerebilirdi.¹ Kişi eğer 4 görevi esnasında öldüyse bu süreç de kişinin mallarının sayımı, kaydedilmesi ve bölgede satılması, kalan bir bölümünün de İstanbul'a gönderilmesi ile son bulurdu. Doğrudan tahrîr işi için mübâşir görevlendirilirdi. Bununla birlikte bölgenin kadısına bilgi verilir ve mübâşir ile kadı beraber çalışırdı. Taşradan haber gelmeden önce kişinin evi, sarayı, hazînesi vs. mühürlenmiş olurdu. Müsâdere olup biten bir durum değil, bir süreçti. Bu süreçte mübâşirin en önemli görevi mîrâsçılar tarafından saklanan ya da mevtânın hayattayken sakladığı eşyaları bulup ortaya çıkarmak ve özenle bunların sayımını yapmaktı. Mübâşirin görevi sayımın bitmesiyle tamamlanmazdı. İlgili kişinin muhallefâtının süreci bitirilene kadar devam ederdi. Bunun gereği olarak, deftere kaydedilen mallardan bölgede satılacak olan malların satılması bunlara ait defterlerin hazırlanması, değeriyle beraber İstanbul'a gönderilmesi ve hazîneye ait eşyalar ile İstanbul'da satılması gereken eşyaların bütün işlemlerinden mübâşir sorumlu bulunmaktaydı. Muhallefâtın yapılmasında ilk sırada yer alan görevli olan mübâşirler genellikle Dergâh-ı Âli Kapıcıbaşlarından seçilirdi. Bunun yanı sıra Rûznâmçe-i Evvel, Silâhşoran-ı Hâssa, Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn, Gedikliyan-ı Dergâh-ı Âli gibi görevlilerden de seçildiği olurdu. Mübâşirin başkanlığında Başbâki Kulu, Çavuşlar Kâtibi, Muhasebe-i Evvel, Maliye Tezkerecisi gibi kişiler, İstanbul'da malların mühürlenmesi ve satılması gibi görevlerde bulunurlardı.¹ 5

Müsâdere uzun bir süreç olduğundan dolayı mallarla ilgili olan tüm işlemler için birbirinden farklı defterler tutulurdu. Müsâdere sürecinde hazırlanan ilk defter, "Muhallefât Defteri"dir. Muhallefât defteri, malı müsâdere edilen kişinin evi, sarayı vb. mahallerde, mübâşir aracılığıyla kaydedilen, bilirkişi tarafından târifi yapılan unsurlardan oluşurdu. Bu defter İstanbul'a gönderilirdi. Defter incelenip İstanbul'daki protokole kaydedildikten sonra muhallefâtla ilgili yapılması gerekenler mübâşire bildirilir ve defter tekrar mübâşire gönderilirdi. Mübâşir, bölgede satılacak mallarla İstanbul'a nakledilecek

¹ Tuncay Ögün, "Osmanlılar'da Müsâdere Usulü", *DİA*, C.32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, s.67.

¹ Tomar, a.g.e., s.67; Measure Öztürk, *XIX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Müsâdere Usulünde: Alemdar Mustafa Paşa Örneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir 2016, s.34; Fatma Şensoy, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Mâlî Yönetim Denetim ve Soruşturma, Bir Müsâdere Örneği", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.78 (2018), s.60.

¹ Cahit Telci, "Osmanlı Devleti'nde 18.Yüzyılda Muhallefât ve Müsâdere Süreci", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.XXII, S.2 (2007), s.145.

¹ Telci, a.g.e., s.149.

¹ Telci, a.g.e., s.150.

¹ Telci, a.g.e., s.153.

malları birbirinden farklı defterlere kaydederdi. Bölgede elden çıkarılan malların yazılı olduğu defter, satıştan sağlanan parayla birlikte İstanbul'a gönderilirdi. Muhallefâtta bulunan bazı mallar, İstanbul'a nakledilerek orada müzâyede ile satılabilirdi ve bunun için de başka bir defter tutulurdu. Yine muhallefât üzerindeki iddialara dayanarak temessük¹ karşılığında⁶ verilen eşyalar için de ayrı defterler tutulurdu.¹ Bazı zamanlarda muhallefâtta bulunan borçlar ve alacaklar, gayrimenküller ve aylık kira gelirleri, az veya çok olmasına bağlı olarak toplu şekilde ya da birbirinden farklı defterlere kaydedilirdi. Bu birbirinden farklı defterlerin sıralanması ve müsâdere işleminin tamamlanmasında tatbik¹ meselesinin çok büyük önemi bulunurdu.

Osmanlılar'da müsâdere süreci, mâlî bir uygulama olmasıyla beraber dönemin idari yapısında iyi uygulanan bir sistem olmuştur. Ancak buna rağmen çok büyük sıkıntılar da doğurduğu görülmüştür.

Rum Mehmed Paşa'nın tarihi bir kişilik olarak ortaya çıktığı dönem

XVII. yüzyıl başları, Osmanlı Devleti'nin özellikle dâhilde sıkıntılı günler yaşamak zorunda kaldığı bir dönemdir. Yeniçeri isyanlarının öne çıktığı bu zamanlarda, özellikle Sultan Genç Osman'a karşı yapılan isyânın, onun ölümüyle neticelenmesi devlet idaresinde büyük bir kriz meydana getirmiştir. Sonrasında bu isyânların benzerleri Sultan IV. Murad döneminde de yaşanmıştır. İsyânlar neticesinde içte ve dışta bazı problemler ortaya çıkmıştır. Padişahın küçük yaşta olmasından dolayı bu durumdan faydalanmak isteyenler olmuştur. Saltanatının ilk yıllarında Bekir Subaşı'nın ihâneti, Abaza Mehmed Paşa'nın isyânı, Kırım isyânı, Yemen'deki itâatsizlikler gibi olaylar ortaya çıkmış, Kazaklar, Lehistan ve Erdel ile ilgili sorunlar yaşanmıştır. Sultan IV. Murad'ın yaşı daha küçük olduğundan bu konularda daha çok vâlidesi Kösem Sultan söz sahibi olmuştur. Padişah yaşı ilerledikçe vâlidesinin hâkimiyetinden kurtulmak istemiş ve 1632 (H.1041) yılında saraya karşı yapılan isyânların sonucunda idareyi eline almayı başarmıştır.

Rum Mehmed adı, kroniklerde ilk olarak Cennetoğlu isyanı anlatılırken zikredilmiştir. Hâfız Ahmed Paşa'nın sadrazam olduğu 1625 (H.1034) yılında Balıkesir taraflarında Cennetoğlu isyanı gerçekleşmişti.¹ Rum Mehmed ile diğer zorbalar, Cennetoğlu adındaki isyâncıyı sadrazama şikâyet edip; "... -Zuhûr eden Cennetoğlu Aydın ve Saruhan diyârlarını gâret ve emlâk ve eşyâların tâlân ve nice hasâret etmededir. Elbetde üzerine asker ta'yin olunub hakkından gelinsün..."² diyerek cezalandırılmalarını istemişlerdi. Bu şikâyetin ardından Manisa Ovası'nda Cennetoğlu'nun kuvvetleri yenilmiş, Denizli'ye kaçan Cennetoğlu adamlarıyla birlikte yakalanmış ve öldürülmüşlerdir.²

¹ Temessük: "Borç verilmesi veya ödenmesi, bir şeyin tesliminin yapılması ya da bir şeyin teslim alınması hususlarında karşıda bulunan kişilere verilen belgedir." Mübahat S. Kütükoğlu, "Temessük", *DİA*, C.40, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011, s.413.

¹ Öztürk, *a.g.e.*, s.73-74.

¹ Tatbik: "Osmanlı Devleti'nin muhasebe sisteminde kullanılmıştır. Her çeşit hesaplama işleminde yararlanılmıştır. Tatbik, matematik işlemlerinde ise sağlama olarak adlandırılan işleme denilmiştir." Telci, *a.g.e.*, s.163.

¹ Mustafa Cezar, *Mufasssal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı*, C.IV, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1957, s.1859; Vahid Çabuk, *Sultan IV. Murad*, İstanbul: Kültür A.Ş. Yayınları, 2015, s.33.

² Mustafa Naîmâ, *Naîmâ Tarihi*, C.II, İstanbul: Matba-i Amire, 1283, s.352; Kâtip Çelebi, *Fezleke [Osmanlı Tarihi (1000-1065/1591-1655)]*, C.II, haz. Zeynep Aycibin, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2016, s.620-621.

² Abdülkadir Özcan, *IV. Murad Şarkın Sultanı*, İstanbul: Kronik Yayınları, 2017, s.29.

Bundan başka Hâfız Ahmed Paşa'nın sadrazamlığı döneminde Bağdad'ın geri alınması için hazırlıklara başlanmıştı. Rum Mehmed² ve Dağlar Dêlisi Süleyman gibi zorbalara da bu sefere destek olmuşlardır.² Muharebenin en şiddetli zamanında orduda bozgun meydana gelmiş ve Rum Mehmed kaçmak durumunda kalmıştı. Ancak kaçarken tesadüfen yeniçerilerin hendeğine düşmüş iken onun seferden kaçtığını gören Yeniçeriler, üzerine gitmişler ve "... –*Erlık davası edersin, bu muhanneslik nedir? Böyle kaçmaktan ölmek yek değil midir? ...*" diye sormuşlar ve onu öldürmek istemişlerdi. Buradan hafif bir ceza ile kurtulan Rum Mehmed, olanlara rağmen orduya hizmet etmeye devam etmiştir.² Bağdad muhâsarası tam 9 ay sürmüştür. Yeniçeriler başta seferi desteklerken daha sonra bundan vazgeçmişler ve geri dönmek istemişlerdi. Şah Abbas, antlaşma yapmaya karar verdiği sırada yeniçerilerin Hâfız Ahmed Paşa'ya karşı isyânını duyunca bundan vazgeçmiş ve bu sebeple sefer 3 Temmuz 1626'da (8 Şevval 1035) tarihinde başarısızlıkla sonuçlanmıştır.²

6 Nisan 1628 (1 Şaban 1037) tarihinde ise Hüsrev Paşa sadrazam olmuştur. Sadrazam, 1629 (1039) yılında Hemedan ve Bağdad seferi hazırlıklarına başlamış² ve Otağlar Üşküdar'da kurulmuştu. Bu arada askerlerin maaşlarının düşük ayarlı akçeden ödenmek istenmesiyle sipâhîler kendilerine verilen bu maaşları istemeyip itiraz etmişlerdi.² Bu durum⁷ Hüsrev Paşa'yı sinirlendirmiş ve bu kargaşanın sorumlusu olarak gördüğü elebaşlarından Rum Mehmed, Dağlar Delisi Süleyman, Mütesellim Mehmed gibi sipâhî zorbalarını katletmek istemişti. Öfkelenen Hüsrev Paşa, bu kişilerin isimlerini defterden silmişti.² Ancak zorbalara birbiriyle bir arada bulunmalarından dolayı öldürülmeleri mümkün olmamıştı. Hüsrev Paşa, yeniçerileri kendi tarafına çekerek sipâhî zorbalarını öldürmek istediye de maiyetinde bulunan tecrübeli askerler, sefere gidildiğinden dolayı sipâhîler ve yeniçeriler arasında ayrılık ve anlaşmazlık meydana getirilmemesi gerektiğini, bu nedenle onların aralarını düzeltmelerinin doğru olacağını söylemişlerdi. Bu kişilerin haklı olduğunu anlayıp pişman olan sadrazam, ulûfelerini kestigi sipâhî zorbalarının isimlerini deftere tekrar yazmıştır. Sipâhî zorbalara da olumlu karşılık verdiğinden anlaşmazlık ortadan kalkmıştır.² 17 Aralık 1629 (1 Cemâziyelevvel 1039) tarihinde Musul'a gelindiğinde suların çekilmesi beklenmişti. İklim şartları nedeniyle kayıplar olmuş ve ihtiyaçların giderilmesi için padişah iç hazineden para göndermiştir.³ Osmanlı ordusu, Bağdad'a gitmek amacıyla Musul'dan 28 Ocak 1630 (13 Cemâziyelevvel 1039) tarihinde ayrılmıştır. Sefer sırasında toplanan mecliste, arazinin bataklık olması sebebiyle Bağdad'ın hazırlık yapmadan kuşatılamayacağı kararı alınmıştır.³ Bu nedenle ilk önce İran sınırları içinde yer alan Şehrizar sahrasında bulunan Gülânber Kalesi'nin³ inşasına başlanmıştır.³ Bu sırada Kızılbaş tarafından korkusuz birisi olarak bilinen Ahmed Düzd, kırk iki haramzâde ile Osmanlı ordusuna zarar vermek amacıyla gönderilmişti. Kürdistan dağlarında Şamiran Kalesi arkasında bulunan ormanlık dağlara yerleşmişler ve geceleri Ordu-yı Hümayûna gelip askerleri yaralayıp öldürmüşlerdi. Yine bir gece Hindu kıyafeti ile gelen eşkıyalardan

² "Rum Mēhmed, bu zamanda silâhdar zümresinin zorbabaşlarından olmuştur. Silâhdar, "silâh taşıyan" anlamına gelmektedir. Sultanın silâhlarından sorumlu olan kişiye denilmiştir. Osmanlı Devleti'nde bu görevli Yıldırım Bayezid saltanatında ortaya çıkmıştır. Has oda mensuplarından biri olup padişahın özel işleriyle ilgilenmişlerdir." Şerafettin Turan, "Silâhdar", *DİA*, C.37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009, s.191; Ahmet Refik Altınay, *Osmanlı Devrinde Zorbalara*, İstanbul: Gram Yayınları, 2019, s.30.

² Kâtip Çelēbi, *a.g.e.*, s.638.

² Altınay, *a.g.e.*, s.30.

² İsmail Hâmi Danişmend, *İzâhlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.III, İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1972, s.335.

² Ziya Nur Aksun, *Osmanlı Tarihi (Osmanlı Devleti'nin Tahlili, Tenkidli Siyasi Tarihi)*, C.II, İstanbul: Ötügen Neşriyat A.Ş. Yayınları, 1994, s.115-116.

² Naîmâ, *a.g.e.*, s.446.

² Kâtip Çelēbi, *a.g.e.*, s.680.

² Naîmâ, *a.g.e.*, s.446-447.

³ İbrahim Peçevi, *Peçevi Tarihi*, C.II, haz. Murat Uraz, İstanbul: Son Telgraf Matbaası, s. 480.

³ Halil İnalcık, "Hüsrev Paşa", *DİA*, C.19, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1999, s.38.

³ Gülânber Kalesi hakkında geniş bilgi için Bkz. Hasan Koç, "Osmanlı Dönemi'nde Şehrizarın Yönetim Merkezleri: Zalim ve Gülânber Kaleleri", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XXXIII, S.56 (2014), s.191-204.

³ Mustafa Naîmâ Efendi, *Naîmâ Tarihi*, C.III, İstanbul: Matba-i Amire, 1283, s.16.

biri yakalanıp sorgulanmış ve Ahmed Düzd'ün nerede olduğu öğrenildikten sonra öldürülmüştür. Eşkiya başının yakalanması için Silâhdâr bölümünde bulunan Rum Mehmed görevlendirilmişti. Rum Mehmed'in yetmiş kadar süvârî ile Ahmed Düzd'ü yakalamaya gittiği bilinmektedir.³ Bir diğer kaynaktan ise süvârî sayısı dört yüz olarak belirtilmiştir.³ Rum Mehmed ve yanında bulunan süvârîler Tefsîd derbendine gitmişler,³ burada pusuya yatarak eşkiyaları gözetlemeye başlamışlardı. Ahmed Düzd denen eşkiya başı, yanında bulunan diğer eşkiyalarla padişahın ordusunu avlamak amacıyla bahsedilen yere uğramıştı. Ahmed Düzd ve ordusu, Rum Mehmed ve yanında bulunan askerler tarafından kuşatılmıştı. Gece karanlığında zor durumda kalan bu kalabalık ile Rum Mehmed ve ordusu arasında bir savaş yapılmıştı.³ Rum Mehmed ve ordusu çok çabalamış ve onları kılıçtan geçirmiştir. Sabah olduğunda Rum Mehmed ve beraberindekiler, otuz altı eşkiya ile Ahmed Düzd'ü toprağa gömmüş, başlarını kesip vezirin huzuruna getirmiştir. Sadrazam Hüsrev Paşa, Rum Mehmed'e güzel sözler söylemiş ve beraberinde giden yirmi otuz askere ise bölük³ vermiştir. Rum Mehmed bu olaydan sonra nam kazanmıştı.³

Sadrazam Hüsrev Paşa, Bağdad üzerine yaptığı bu seferin başarısız olması nedeniyle 25 Ekim 1631 (29 Rebülevvel 1041) tarihinde azledilmiştir. Sadrazam Hüsrev Paşa'nın azlinden sonra Hâfız Ahmed Paşa, ikinci kez sadrazamlığa getirildi.⁴ Defterdârlığa Mustafa Paşa⁴, yeniçeri ağalığına ise Hasan Halife⁴ getirilmiştir.⁴ IV. Murad'ın devlet idaresini tam anlamıyla eline geçirmesinin başlangıcı Hüsrev Paşa'nın veziriazamlıktan azledilmesi ile başlar. Hüsrev Paşa taraftarı olan askerler ile zorbalardan, veziriazam olmak isteyen Topal Recep Paşa tarafından Hafız Ahmet Paşa aleyhine kışkırtılması sonucu, büyük bir isyan meydana gelmiştir. İsyancılar, bu yeni atanan kişiler ile padişahın gözdesi Musâhib Mûsâ Çelebi'nin⁴, Hüsrev Paşa'nın görevden alınmasında suçlu olduklarını düşünmüşlerdi.⁴ Asilerin ilk isyanı, Hüsrev Paşa'nın azledilmesini bahane ederek At Meydanı'nı doldurmalarıyla başlamış ve üç gün arka arkaya saraya gelmeleriyle devam etmişti. Sadrazam Hâfız Ahmed Paşa, Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Yeniçeri Ağası Hasan Halife ve Musâhib Mûsâ Çelebi başta olmak üzere padişahın yakınlarından olan on yedi kişinin kellesi istenmişti.⁴ IV. Murad, asilerin bu taleplerine direnmesine rağmen tahttan indirilme tehditleri ve Topal Recep Paşa'nın ısrarları sonucu durumun ciddiyetini anlayarak asilerin

³ Naîmâ, a.g.e., s.16.

³ Topçular Kâtibi, Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadri) Efendi, *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadri) Tarihi*, C.II, haz. Ziya Yılmaz, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2003, s.922.

³ Naîmâ, a.g.e., s.19-20.

³ Altınay, a.g.e., s.31.

³ Bölük: "Osmanlı'da kapı kulu ocakları ve eyâlet askerlerinde kullanılmıştır. Yeniçeri Ocağı, Gelibolu Acemi Ocağı ve İstanbul Acemi Ocağı'nda bölükler bulunmuştur. 1451 yılında sekbanlar ile birlikte Yeniçeri Ocağı'nın altmış beşinci ortası oluşturulmuştur. II. Bayezid saltanatında altmış bir bölükten oluşan ağa bölükleri "bölüklüler" adını almışlardır. Kanûnî Sultan Süleyman saltanatında ağa bölükleri önemli olmuştur. Atlı olan bölükler "altı bölük halkı" ya da "bölük halkı" olarak adlandırılmıştır. Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemindeki saruca ve sekbanlardan oluşan bölüklerden oluşmuştur. Bu bölüklerin başında bulunan bölükbaşları "serçeşme" olarak da adlandırılan bir başbölükbaşına bağlı olmuşlardır." Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.I, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971, s.242; Abdülkadir Özcan, "Bölük", DİA, C.6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s.324-325.

³ Naîmâ, a.g.e., s.21; Altınay, a.g.e., s.31.

⁴ Solak-zâde Mehmed Hemdemi, *Solakzâde Tarihi*, C.II, haz. Vahid Çabuk, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989, s.530.

⁴ Defterdâr Mustafa Paşa: "Matbah emini olmuştur. 1629/1630 (1039) yılında defterdârlık görevinde bulunmuştur. 1631/1632 (1041) yılında vezirlikle başdefterdâr görevi verilmiştir. Aynı sene içerisinde öldürülmüştür." Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C.IV, haz. Nuri Akbayar, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30, 1996, s.1183.

⁴ Hasan Hafife: "Enderûn'da eğitim almıştır. Bu eğitiminden sonra yükselmiş ve padişah dostu olmuştur. 1631/1632 (1041) yılında yeniçeri ağası olmuş ve bu görevinde bir iki ay bulunmuştur. Hâfız Ahmed Paşa'nın öldürülmesinden sonra asiler onu da isteyerek öldürmüşlerdir." Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C.II, haz. Nuri Akbayar, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30, 1996, s.628.

⁴ Cezar, a.g.e., s.1871.

⁴ Musâhib Mûsâ Çelebi: "Enderûn'da yetişmiştir. Sultan IV. Murad'ın sevilen ve kabul gören yardımcısı olmuş, edip bir kişidir. 1631/1632'de (1041) şehit olarak vefât etmiştir." Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C.IV, haz. Nuri Akbayar, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30, 1996, s.1120.

⁴ Caroline Finkel, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı (Osmanlı İmparatorluğu'nun Öyküsü)*, çev. Zülal Kılıç, İstanbul: Timaş Yayınları, 2007, s.187.

⁴ Mithat Sertöğlu, IV. Murad, Ankara: Türk Büyükleri Dizisi:34, 1987, s.40; Özçelik, a.g.e., s.291.

isteklerini kabul etmek ve çok sevdiği Hafız Paşa'nın zorbalar tarafından katline şahit olmak zorunda kalmıştır.⁴

İsyan sürerken asiler, Hüsrev Paşa'nın azledilip daha sonra öldürülmesinin karşılığı olarak Musâhib Mûsâ Çelebi, Yeniçeri Ağası Hasan Halife ve Defterdâr Mustafa Paşa'nın öldürülmesini istediler.⁴ Padişah, istenen kişilerden olan Yeniçeri Ağası Hasan Halife ve Defterdâr Mustafa Paşa'nın yerlerini bilmediğini, Musâhib Mûsâ Çelebi'nin ise Hüsrev Paşa'nın öldürülmesiyle hiçbir ilgisinin olmadığını söylemişti. İsyancılar arasında bu kez Sultan IV. Murad'ın şehzâdeleri öldürdüğü iddiası ortaya atılmış ve şehzâdelerin gösterilmesi istenmişti. Sultan IV. Murad, fitnenin doğru olmadığını söylemesine rağmen sözüne inanılmamış ve mecbûren kardeşleri Süleyman, Bayezid, Kasım ve İbrahim'i isyancıların karşısına çıkartmıştır. Bu duruma en büyük kardeşleri olan Süleyman ve Bayezid, tepki gösterdiler.⁴ Zorbalar küstahça davranmaya devam etmişler ve şehzâdeler için kefil istemişlerdir.⁵ Sultan IV. Murad, o zaman bir kefile ihtiyaç duymuştu. Şeyhülislâm Ahîzâde Hüseyin Efendi hiç düşünmeden kefil olmuştu. Ancak sadece onun kefil olması yeterli olmamıştı. Sonrasında Topal Receb Paşa da şehzâdelerin öldürülmeyeceğine dâir sultana kefil olmuş ve bu isyanın sona ermesini sağlamıştır.⁵

Bu sıralarda Musâhib Mûsâ Çelebi, Topal Receb Paşa'nın, koruması altında olacağını düşündüğü konağında isyancılar tarafından öldürülmüştür. Topal Receb Paşa ile Kaptanıderya Canbolatzâde Mustafa Paşa, Musâhib Mûsâ Çelebi'nin öldürülmesine neden olmuştu.⁵ 14 Mart veya 15 Mart 1632'de (22/23 Şaban 1041) Yeniçeri Ağası Hasan Halife saklanmış olduğu Mehterhâne'de bulunmuş, At Meydanı'na getirilerek öldürülmüş ve Yeniçeri ağalığına, onun yerine Köse Mehmed Ağa getirilmiştir.⁵ Yeniçeri Ağası Hasan Halife'nin öldürüldüğü gün veya bir sonraki gün ise Defterdâr Mustafa Paşa, At Meydanı'nda bulunmuş ve Topal Receb Paşa'nın sarayına getirilip öldürülmüştür.⁵

Asiler, Yeniçeri Ağası Hasan Halife, Defterdâr Mustafa Paşa ve Musâhib Mûsâ Çelebi'nin öldürülmelerini takip eden hafta içinde (1632 Martının 3. haftası zarfında) Sultan IV. Murad'ı tahttan indirmek istemişlerdi. Böyle bir niyet gösteren sipâhî zorbaları Saka Mehmed, Cin Ali, Salih Efendi, Çalık Derviş, Mahmud Ağaoğlu, Yemişçi Mustafa ve diğer bazı zorbabaşları olmuştur.⁵ Bu zorbalar kendi aralarında bir toplantı yapmışlardı. Bu kadar iş karıştırdıktan sonra Sultan IV. Murad'ın kendilerini yaşatmayacağını düşünmüşler ve bu toplantıda padişahı hal'ederek onun kardeşlerinden birini tahta geçirmeyi planlamışlardı. Böylece Sultan IV. Murad'dan kurtulacaklar ve padişah yapacakları kişiyle iktidara ortak olabileceklerdi. Sipâhî zorbaları böyle bir karar alarak Sadrazam Topal Receb Paşa'yı da memnun etmiş oluyorlardı. Yalnız bu fikir, sipâhîlerin serçemesi⁵ olan Rum Mehmed'in hoşuna gitmemişti.⁵ Rum Mehmed, "... -Padişahımızı iğvâ edenlerden istediğimiz gibi intikam hâsıl oldu, dahi ziyâde fesâda şuru' edersek âlem ayak üzerindedir ca'iz ki el-iyazü billâh Âfâtâb-ı Devlet-i Osmâniye üfûle yüz gösterip herc ü merc ola. Mâkûl budur ki, mertebe ile iktifâ oluna..."⁵ diyerek böyle bir düşüncenin yanlış olduğunu, devleti felâkete sürükleyeceğini söylemiş ve

⁴ Naîmâ, a.g.e., s. 84-85; Kâtip Çelebi, a.g.e., s. 140

⁴ Naîmâ, a.g.e., s.99.

⁴ Reşad Ekrem Koçu, *Yeniçeriler*, İstanbul: Koçu Yayınları, 1964, s.206.

⁵ Özcan, a.g.e., s.66.

⁵ Sertoğlu, a.g.e., s.57-58.

⁵ Yunus Emre Konuk, *Sultan Murad'ın Bağdad Seferi ve Kasr-ı Şirin Antlaşması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon 2005, s.50; Jorga, a.g.e., s.377; Koçu, a.g.e., s.209; Özcan, a.g.e., s.67.

⁵ Özçelik, a.g.e., s.293.

⁵ Koçu, a.g.e., s.210.

⁵ Naîmâ, a.g.e., s.99.

⁵ Serçeşme⁶: "Yardımcı askerlerin maddi işlerine bakan kimsedir." Cezar, a.g.e., s.1880.

⁵ Cezar, a.g.e., s.1880.

⁵ Naîmâ, a.g.e., s.100.

Adres

Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

Rumeli Journal of Historical Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

onları bu girişimden vazgeçirmeye çalışmıştır. Ancak zorbalar, Rum Mehmed'in bu yapıcı konuşmasına itibâr etmemişler ve en son çâre yeniçeri ağasını iknâ etmeye çalışmışlardı. Yeniçeriler, yeniçeri ağası olan Köse Mehmed Ağa'ya⁵ bağlı olduklarını söylemişlerdi. Bu sayede Köse Mehmed Ağa, ocakta söz sahibi olmuştur. Köse Mehmed Ağa, oldukça güçlü olduğu bu zamanda Sultan IV. Murad'a sadâkatle bağlı kalmıştır. Ağa, sipâhî zorbalarını da korkutmadan Rum Mehmed'in sözüne benzer şekilde onlara padişah değiştirmenin yanlış olduğunu, bu durumun önüne geçilmez işlere sebep olabileceğini söylemiş ve yapılan bu teklifi reddetmişti. Bu olaydan sonra Köse Mehmed Ağa, günde birkaç kere gizlice padişahın yanına gidip padişaha dışarıda yaşananları zaman kaybetmeden sunmuştur. Padişaha, büyük bir zorlukla önlenilen hal'etme işini anlatmış ve bu ve buna benzer isyânların arkasındaki ismin Topal Receb Paşa ve Kaptanıderya Canbolatzâde Mustafa olduğunu tafsîlâtıyla bildirmişti. Bu arada Rum Mehmed'in de cülûs meselesinde sipâhî zorbabaşılara karşı çıktığını padişaha söylemişti. Rum Mehmed ve Köse Mehmed Ağa'nın âsîlere karşı duruşları saray etrafı tarafından bilinmekteydi. Gösterdikleri tavır ve sadâkatleri sebebiyle birçok ihsâna nâil oldular.⁶ Bu olaydan bir süre sonra ise Rum Mehmed Paşa'ya Konya'da bulunduğu sırada Maraş Beylerbeyliği verilmiştir.⁶

Rum Mehmed ve Köse Mehmed Ağa'nın buradaki sağlam duruşları Sultan IV. Murad'ın hem tahttan indirilip öldürülmesine hem de devletin büyük bir gaile ile karşılaşmasına mâni olmuştur. Bu olaydan sonra Sultan IV. Murad da yeniden çıkabilecek isyânları engellemek istemiş ve başlarda isyâncılara hoşgörü ile yaklaşmıştır.⁶ Rum Mehmed ve Köse Mehmed Ağa sayesinde durumlar düzelmiş, Sultan IV. Murad'ın herkesi bağışladığı söylenmişti.⁶ Buraya kadar anlatılan olaylar, 1632 yılının Ocak ve Şubat (Receb-Şaban 1041) aylarında gerçekleşmiştir.

Köse Mehmed Ağa ile Rum Mehmed'in ortaya çıkmış olduğu dönem düzenin olmadığı, kargaşanın yaşandığı ve Sultan IV. Murad'ın geleceğinin tehlikede olduğu zamanlardı. Padişah tüm bu olanlara engel olamamaktaydı. Sultan IV. Murad, yeniçerileri Köse Mehmed Ağa sayesinde yanına çekmeyi başarmış⁶ ve Köse Mehmed Ağa ile Rum Mehmed sayesinde zorbaların tekrar isyân etmeleri engellenmişti. Bütün bunlardan sonra sultan IV. Murad otoritesini sağlamlaştırmaya başlamıştır.

Rum Mehmed Paşa'nın Maraş Beylerbeyi olması

Rum Mehmed'in, yukarıda da bahsedildiği üzere Sultan IV. Murad döneminde yaşanan bazı siyâsî olayların içerisinde adı geçmişti. Bu dönemde saraya karşı yapılan isyânlar sonrasında bazı zorbabaşıları İstanbul'da kalıp saltanat etrafından uzak kalmadan padişahın hareketlerini takip ederek istediklerini yaptırmışlardı. Hem sipâhî zorbalarından biri olan hem de Osmanlı ordusuna hizmette bulunan ve yine 1632 (H. 1041) senesinde gerçekleşen isyânın sonlarına doğru zorbalar arasında ön plana çıkan Rum Mehmed, yeni bir isyânın başlatılmasına Köse Mehmed Ağa ile mâni olmuşlar ve kendilerine birçok ihsânda bulunulmuştu. Olup bitenlerin sonrasında bazı zorbabaşıları İstanbul'da kalıp padişahın hareketlerini kontrol ederken Rum Mehmed, bir ay kadar sonra Konya'ya dönmüştür.⁶ Konya'ya geldiği zamanda "... -Hal'-i padişaha mâni' oldum..." diyerek kendisiyle övünmüştür.⁶ Konya'ya dönüşünün

⁵ Köse Mehmed Ağa: "Yeniçeri Ocağı'nda yetişmiş birisidir. Zağarcıbaşılık ve kul kethüdâhî görevlerinde bulunmuştur. Yeniçeri Ağası Hasan Halife'nin öldürülmesi üzerine ocak ağalığına Ramazan 1041'de (Mart-Nisan 1632) kul kethüdâsı olan Köse Mehmed Ağa getirilmiştir." Özçelik, a.g.e., s.292-293.

⁶ Koçu, a.g.e., s.212; Özçelik, a.g.e., s.293-295.

⁶ Cezar, a.g.e., s.1881.

⁶ Naîmâ, a.g.e., s.100-101; Koçu, a.g.e., s.212; Özçelik, a.g.e., s.294.

⁶ Koçu, a.g.e., s.212; Özçelik, a.g.e., s.294.

⁶ Koçu, a.g.e., s.214.

⁶ Ali Rıza Soyucak, *Konya ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri (1640-1675)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya, 1997, s.53.

⁶ Naîmâ, a.g.e., s.144; Altınay, a.g.e., s.33.

Adres

Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelitarhi.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

Rumeli Journal of Historical Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelitarhi.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

hemen ardından Rum Mehmed, Mevlevî Tarîkatı'nda seccâde-nişin⁶ olan Mollaazâde Şeyh Ebubekir Çelebi'ye biat edip, tekbirli külah giyerek Mevlevî Tarîkatı'na⁶ girmiştir. Rum Mehmed'in, Konya'ya dönüşünün ardından Mevlevî Tarîkatı'na girmiş olması onun artık zorbalık gibi fena işlerden çekildiğini düşündürmüş olmalıdır. Bu nedenle Rum Mehmed'e tarîkate girmesinden birkaç gün sonra⁶ Sultan IV. Murad'a bağlılığı karşılığında Maraş eyâleti⁷ verilmiştir.⁸ Diğer bir yoruma göre bu görevin sebebi, birtakım âsilerle Konya'yı müdâfaa niyetinde olan Rum Mehmed'in, İstanbul'a yakın olması bir tehdit unsuru olabilme ihtimâlinde dolayı merkezden uzaklaştırılmasının gerektiği düşüncesi idi.⁷

Rum Mehmed Paşa, bu yeni görevini yerine getirmek amacıyla Konya'da tabl (davul), âlem (sancak) ve emirlik alâmetleri ile ayrılp Maraş ve Elbistan'a⁷ yönelerek, Ayıntab'a gitme kararı almıştır. Rum Mehmed Paşa'ya Maraş eyâleti tevcih edildiği sırada Deli Yusuf Paşa'ya⁷ da Şam eyâleti verilmişti. Rum Mehmed Paşa, Maraş eyâletine gitmeye karar vermesinden birkaç gün önce Deli Yusuf Paşa, Şam eyâletine yönelmiş ve Karaman vilâyetine geldiğinde Rum Mehmed Paşa'nın Konya'yı müdâfaa niyetinde olduğunu görmüştü. Rum Mehmed Paşa, leventler arasında kavga olabileceğinden dolayı Deli Yusuf Paşa'ya gelmemesini söylemiş ve böylece Deli Yusuf Paşa'nın Konya şehrine girmesini engellemiştir. Deli Yusuf Paşa da mecbûren Konya'ya uğramadan geçip gitmiştir. Rum Mehmed Paşa ise kendisine sığınan kişilerle beraber Maraş'a gitmek için Konya'dan yola çıkmış ve Ayıntab'a gelmişti.⁷

Ayıntab'da bulunan Rum Mehmed Paşa, daha sonra Şam Vâliliği'ne getirilen Küçük Ahmed Paşa'yı⁷ da Deli Yusuf Paşa ile ilgili olan olayda olduğu gibi bu sefer Ayıntab'a girmesini engellemeye çalışmıştır. Küçük Ahmed Paşa Şam'a giderken Ayıntab şehrine uğramak istemiş, Rum Mehmed Paşa da korkuya

⁶ Seccâde-i Nişin: "Mevlana'nın seccâdesinde, makamında oturan kişidir." Naîmâ, a.g.e., s.103.

⁶ Mevlevî Tarîkatı: "Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî'ye dayandırılmış olan tarîkattır. IV. Murad, Revan seferine giderken Mevlânâ türbesini ziyaret etmiş, Ebubekir Çelebi'ye hediyeler vermiştir. 1638'deki Bağdad seferi esnasında yine Konya'ya uğrayan padişaha ve yanındaki vezirlere Ebubekir tarafından hediyeler takdim edilmiştir." Ş.Barihüda Tanrıkörür, "Mevlevîye", DİA, C.29, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004, s.468-475; Murat Akgündüz, "Mevlevilik ve Osmanlı Padişahları", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.XVIII, S.18 (2007), s.39-40.

⁶ Naîmâ, a.g.e., s.144.

⁷ Maraş eyâleti: "XVI. yüzyılın sonlarından başlayarak XVII. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Maraş Beylerbeyliği'nin sancakları, Maraş, Malatya, Ayıntab, Samsad ve Kars-ı Maraş olmak üzere beş livâdan oluşmuştur. Daha sonra Samsad Sancağı kaldırılmış ve livâ sayısı dörde düşmüştür. Maraş bu dönemde bazı özellikleri nedeniyle zorbalık açısından çok önemli bir yer hâline gelmiştir. Maraş eyâleti, havza, sulak yaylaklara, kışlakları için uygun ovalara ve su kaynaklarına sahip olmuştur. Bunun yanında eyâletin çevresinde olan dağlar, zorbaların takip edilirken kaçıp kurtulduğu yer olmuştur. Maraş eyâletinin yollarının elverişli olması, idarî ve mâlî sistemi de zorbalılar için kolaylık sağlamıştır. Maraş eyâletinin bütün bu özellikleri ve burada bulunan aşiretler nedeniyle zorbalığın ortaya çıktığı ve yayılmaya başladığı söylenebilir." Mustafa Keskin ve Hasan Arslan, "Osmanlı Türkiyesi'nde Eşkîyalık Faaliyetlerini Önlemeye Yönelik Alınan Tedbirler ve Uygulanan Cezalara Dair Gözlemler: Maraş Eyâleti Örneği (1590-1750)", *History Studies*, C.IV, S.Özel Sayı (2012), s.75; Süleyman Demirci ve Hasan Arslan, *Osmanlı Türkiyesi'nde Eşkîya, Devlet ve Siyaset*, Yalın Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.19-24. Süleyman Demirci ve Hasan Arslan, "Eşkîyalar ve Osmanlı Devleti: Maraş Eyâleti Örneğinde Devlet Görevlilerinin Eşkîyalık Faaliyetleri ve Bunların Merkez-Taşra Yazışmalarındaki Yansımaları (1590-1750)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.16 (2012), s.49-50.

⁷ Cezar, a.g.e., s.1880.

⁷ Muhammet Ünlücan, *IV. Murad'ın İcraatları'nda Din ve Siyaset Etkeni*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, s.54.

⁷ Elbistan: "Maraş eyâletinin ilçelerinden birisidir." Geniş bilgi için Bkz. İlyas Gökhan, "Maraş ve İlçelerinin İsimlerinin Oluşması", *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014, s.17.

⁷ Deli Yusuf Paşa: "Hüsrev Paşa tarafından yetiştirilmiş birisidir. Şam Beylerbeyliği kendisinden alınıp Küçük Ahmed Paşa'ya verildiğinde, bir fırsat bulup İstanbul'a gelmiştir. Zulümleri şikâyetlere yol açmıştır. Hüsrev Paşa'nın çıraklarından biri olması sebebiyle padişah kendisinden nefret etmiştir. Bir Ramazan gecesi saraya getirilip katledilmiştir." Naîmâ, a.g.e., s.145-146.

⁷ Naîmâ, a.g.e., s.144, Hasan Arslan, "Ali Paşa (Behisnili Baytaroglu)", *Maraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2017, s.248.

⁷ Küçük Ahmed Paşa: "Askerlikten yetişmiş olan birisidir. Sultan IV. Murad zamanında devletin normale dönmesine ve düzenin sağlanmasında çok büyük katkısı olmuştur. Hâfız Ahmed Paşa'nın İran seferine katılmıştır. Sivas, Şam ve Anadolu Beylerbeyliği görevlerinde bulunmuştur. İlyas Paşa ayaklanmasını sona erdirmek için görevlendirilmiştir. Daha sonra tekrar Şam Beylerbeyliği'ne getirilmiştir. Ma'noğlu Fahreddin isyânını bastırarak Lübnan'da düzen sağlamıştır. 1635 yılında Erzurum Beylerbeyi yapılmış ve Sultan IV. Murad'ın Revan seferinde bulunmuştur. Musul'un korunması için görevlendirilmiş ancak bu görevde uzun süre kalamamıştır. İran'da yapılan savaşta Erdelan'da şehit edilmiştir." Özcan, a.g.e., s.113-114.

Adres

Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

Rumeli Journal of Historical Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

kapılmış, zamanında Deli Yusuf Paşa'yı Konya'ya girmemesi için uyardığı gibi Küçük Ahmed Paşa'yı da Ayıntab şehrine girmemesi için⁷ "... –Uğramayasız şâyed ki fitne ola! ..." diyerek uyarıyordu. Rum Mehmed Paşa'nın her iki paşayı da bu şehirlere sokmamasının nedeni olarak; levantlar arasında herhangi bir çatışmanın çıkması durumunda şehirlerin güvenliğinin tehlikeye gireceğinden korkması ve bu nedenle Şam'a farklı zamanlarda vâli olarak tâyin edilen paşaların, uğramak istedikleri şehirlere girmesine mâni olmaya çalıştığını düşündürmektedir. Fakat böyle başına buyruk hareket etmesi üzerine Küçük Ahmed Paşa hiddetlenmiş ve durumu İstanbul'a bildirip Rum Mehmed Paşa'yı şikâyet etmiştir.⁷ Bunun üzerine onu ortadan kaldırmak üzere Behisnili Ali Bey⁷ tâyin olmuştur.

Behisnili Ali Bey'e padişah tarafından bir fermân gönderilmiş; "... –Alâ eyyi hâl Rum Mehmed'i yanında olan erâzil ile katl ve bertaraf eyliyesin..."⁸ diyerek tembih edilmiştir. Bu emirle beraber Behisnili Ali Bey Ayıntab yakınlarına gelmişti. Behisnili Ali Bey'in geleceğini haber alan Rum Mehmed Paşa ona "... Eyâletime uğrama. Mebâdâ levend gavga iderler..." demiş ve onun gelmesini engellemek istemiştir. Behisnili Ali Bey ona iki adamını göndermiş ve "... –Paşa karındaşımız elem çekmesün! Ben sıla-i rahm niyeti ile Bihisni'ye⁸ gideyorum.¹ Ve levandâtımı ben zabt iderim. Heman gendüler de zabt itsün..." demişti.⁸ Rum Mehmed Paşa ise bu sözlere itibâr etmemiş, gönderilen iki adamı öldürmüş ve askerlerini hazırlamaya başlamıştır. Behisnili Ali Bey bu haberi alınca çok sinirlenmiş ve askerlerini tertip ederek Ayıntab'a saldırmıştır. İki taraf savaşmış ve her iki taraftan birçok kişi ölmüş, Rum Mehmed Paşa iç kaleye sığınmıştı. Behisnili Ali Bey bu kaleyi kuşatmış ve vilâyet halkını padişahın fermânı olduğundan haberdar etmişti. Vilâyet halkı da ona katılınca kuşatma uzamıştı. Bu nedenle Rum Mehmed Paşa ve yanındaki zorbarların sıkıntısı artmış, boyun eğip bağışlanmayı isteyerek dışarı çıkmışlardı.⁸ Behisnili Ali Bey, verilen emir üzerine Rum Mehmed Paşa'yı öldürmüş ve yanındaki diğer zorbarların kelleleriyle İstanbul'a göndermiştir.⁸ Rum Mehmed Paşa'nın ölümü 1633 (1042) yılında Ayıntab'da gerçekleşmiştir.⁸ Rum Mehmed Paşa'nın ölümünden sonra Maraş eyâleti Behisnili Ali Bey'e verilmiş ve 20 Şubat 1633 (10 Şaban 1042) tarihinde Maraş Beylerbeyi olmuştur.⁸

Sultan IV. Murad'ın, Rum Mehmed Paşa'yı ortadan kaldırması sipâhî zorbarları için felâketin başlangıcı olmuş, etrafına toplanan zorbarlar da dağılmıştı. Böylece sipâhî isyanlarının tekrar etme ihtimâli ortadan kalkmıştır.⁸ Ancak Rum Mehmed Paşa'ya bağlı olan zorbarlar, onun ölümünün ardından bir süre daha etrafa zarar vermeye devam etmiştir. Sadrazam Tabaniyassı Mehmed Paşa, Konya'ya vardığında Rum

⁷ Cezar, a.g.e., s.1890.

⁷ Naîmâ, a.g.e., s.144; Altınay, a.g.e., s.34.

⁷ Behisnili Ali Bey: "İrak'ta İmam Musa (İmam Hüseyin) kasabasında Râfîzilerle yapılan savaşta sayısız Kızılbaş'ı kılıçtan geçiren, cesareti ile tanınmış birisidir. Baytar oğlu olarak da bilinmektedir. Pek çok sancak ve eyâlette idarecilik yapmıştır. Sultan IV. Murad dönemi Osmanlı-İran savaşlarında devlet için çok yararlı hizmetler etmiştir. Sivas Beylerbeyi iken sipâhî zorbarlarından olan Rum Mehmed'i öldürmek için görevlendirilmiştir." Cezar, a.g.e., s.1880-1881; Arslan, a.g.e., s.248.

⁸ Altınay, a.g.e., s.34.

⁸ Behisni (Bihisni): "Adıyaman'ın Besni ilçeli merkez ilçesinin batı tarafındadır. Besni, Yıldırım Bayezid saltanatında Osmanlı Devleti'nin egemenliğine girmiş, 1402'de yapılan Ankara Savaşı'nda Mısır Memlûkluları tarafından zapt edilmiştir. 1516 yılında tekrar Osmanlı Devleti'nin egemenliğine girmiştir. 1530 yılında Malatya sancağına bağlanmıştır. Daha sonra sırasıyla Diyarbekir, Harput, Malatya ve Gaziantep'e bağlı kalmıştır. 1933 yılında yeniden Malatya'ya bağlanmıştır. 1954 yılında Adıyaman'ın il olması sonucunda onun bir ilçesi olmuştur." Bkz. Selahattin Kenger, 190 Numaralı Besni (Behisni) Kazası Osmanlı Şer'iyye Mahkemesi Kayıtlarının 118–236 Sahifelerinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (Hicri 1313-1315/ Miladi: 1896-1897), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş 2006, s.19-20.

⁸ Altınay, a.g.e., s.34.

⁸ Naîmâ, a.g.e., s.144.

⁸ Sertoğlu, a.g.e., s.67.

⁸ Naîmâ, a.g.e., s.144.

⁸ Arslan, a.g.e., s.248.

⁸ Altınay, a.g.e., s.35.

Adres

Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelitarhi.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

Rumeli Journal of Historical Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelitarhi.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Mehmed Paşa'nın ölümü nedeniyle ortada kalmış adamlarından Yırık Hasan ve Gürcü Ali Ağa adlı iki bozguncuyu yakalayıp öldürmüştür.⁸

Rum Mehmed Paşa'nın Muhallefât defterinin incelenmesi

Muhallefât defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 7324 numaralı Maliyeden Müdevver Defteri'nin⁸ 255-277 sayfaları arasında yer almaktadır ve hicrî 1042 yılı Şevval ayına (Nisan 1633) aittir. "Hesâb Oluna" başlığı kısmında Abdurrâhman oğlu Rum Mehmed Paşa'nın hayattayken sahip olduğu bütün menkûl (nakit para, eşya, giysi vb.) ve gayri menkûl malları (odalar, ahırlar, saray, çeşme, değirmen vb.) kaydedilmiştir. Bu defter ile Behisnili Ali Bey tarafından öldürülen Rum Mehmed Paşa'nın hayatı boyunca biriktirmiş olduğu serveti hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.

Osmanlı Devleti'nde üst düzey bir görev almış olan Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtına göz atıldığında mal varlığının zenginliği dikkat çekmektedir. Rum Mehmed Paşa, Maraş Beylerbeyliği görevinde bulunması sebebiyle önemli devlet görevlilerinden birisi hâline gelmişti. Bu sebeple kıyafetlerinin, askerî malzemelerinin, cârîye ve kölelerinin bulunması olağan bir hâldir. Paşa'nın zenginliğini gösteren bu muhallefât defteri, diğer muhallefât defterlerinde olduğu gibi dönemin ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerini günümüze yansıtmaktadır.

Muhallefât defterleri belirli bir düzene sahip olduğundan dolayı muhallefâtta bulunan mallar genellikle sandık, sepet veya çuval vb. yerlerdeki mallar olarak kaydedilmesine rağmen, Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtında bu duruma rastlanmamaktadır. Deftere kaydedilen mal ve eşyalara bakıldığında Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtında genellikle aynı türden eşyalar bir arada tutularak tasnif edilmiştir. Genel olarak menkûl malları; kumaşları ve giyim eşyaları, ev eşyaları, mutfak eşyaları, hayvan cinsleri ve köleler şeklinde gruplandırılmıştır. Ayrıca Paşa'nın muhallefâtında Kur'an-ı Kerim dâhil olmak üzere hiçbir kitabın bulunmaması kendisinin muhtemelen okuryazar olmadığına işaret etmektedir.

Rum Mehmed Paşa'nın giyim eşyaları içerisinde, çeşitli kürk ve postların önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtında samur, sincap, havranî, çalkafa⁹ kürkleri ve⁰ vaşak, sansar⁹ gibi postları¹ bulunmaktadır. Yine kürklü giysiler ve kumaşları vardır. Paşa'nın bu kadar çok kürke sahip olması, soğuk kış şartlarına karşı kendisini korumak istemesi ve belli bir sosyal zümreye ait olmasıyla ilgili olmalıdır.⁹

Rum Mehmed Paşa'nın eşyaları arasında bulunan kumaşlar ve bu kumaşlardan yapılan giysiler gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası olmuş ve bunun yanı sıra kumaşlar, ticaret malzemesi olarak da kullanılmıştır. Bu kumaşların bir kısmı isimlerini üretildiği memleketten, bir kısmı ise renginden almaktadır. Paşa'ya ait olan kumaşlar ve bu kumaşlardan yapılan giysiler arasında "siyah çuka"⁹, kırmızı çuka, menekşe çuka, pars çuka, dohavi çuka, nohudi çuka" bulunmaktadır. İnce kumaştan yapılan bir

⁸ Naîmâ, a.g.e., s.172.

⁸ Maliyeden Müdevver Defterler: "1945'te Maliye Bakanlığı'ndan Osmanlı Arşivi'ne devredilen defterlerdir. Çoğunluğu mali konularla ilgili olan defterlerdir." Uğur Ünal, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017, s.266.

⁹ Çalkafa: "Kurt ve tilkilerin ensesinden yapılan kürktür." Levent Kuru, *29 Numaralı Edirne Şer'iye Sicili*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2006, s.62.

⁹ Zerdâvâ: "Derisinden kürk yapılabilen bir cins hayvandır." Kuru, a.g.e., s.69.

⁹ Özçelik, a.g.e., s.299.

⁹ Çuka (Çuha): "Yünden yapılmış bir tür kumaştır." Kuru, a.g.e., s.62.

çeşit şalvar olan “kırmızı çakşır”⁹, genellikle ipekli kumaştan yapılan “elmasî atlas⁹ kaftan⁹, beyaz kemha⁹ kaftan, kırmızı kadife⁹ kaftan, yelâli hâre⁹ kaftan, beyaz kemha kaftan” muhallefâtta yer almaktadır. Bu giysilerin yanı sıra kaftan da denilen feracenin “yeşil ferace¹ kürklü, siyah çuka muvahhidi, siyah ferace, mor çuka ferace, siyah çuka ferace, kırmızı muhayyer maluta” çeşitleri bulunmaktadır. Bu giysilerden başka “sîm kuşak önlüğü”, “iplik-i alaca”, “kırmızı muhayyer”, “penbe renk Pârsî”, “kırmızı çuka şalvar”, şalvarı ya da torba gibi şeylerin ağzını büzmek için bunlara geçirilen bağ olan “dor uçkur”, “yeşil makdem kuşak”, “mor kemha” eşyaları vardır. “Hamam gömleği”, “keten çarşaf”, “peştamal-i Mısırî, peştamal ma’a makrame¹ abdest, peştamal-i Selanikî” ve “abdest makramesi, kahve makramesi” eşyaları da bulunmaktadır. Bu eşyalardan başka “Yeşil atlas zıbın¹, mor anteri (entari) zıbın, kırmızı darayî (kumaş cinsi) zıbın”, “siyah kapama¹”, “keten bezi¹”, “Yanbolu kebesi¹” ve bir nevi merasîm kürkü olarak adlandırılan “kapanıçe¹” eşyaları bulunmaktadır. Ek olarak, sepiledikten sonra boyanıp cilalanmış deri olan “sahtiyan”, bir deri çeşidi olan “göderi” ve “köhne gömlek” vardır. “Yan keçesi¹ Menteşevi⁰, keçe cedide orta Menteşevi, keçe-i Selanik mâ’î, keçe yan Selanikî, keçe-i yan Selanikî, keçe-i orta-i Selanik, keçe-i orta küçük Selanik, keçe-i Selanik köhne, keçe-i yan Menteşe” kumaşları bulunmaktadır. Bunlardan başka, “beyaz bogâsı¹”, “köhne şal¹”, “tülbent⁰”, “Acem kumaşı münakkaş”, “Mâ’î münakkaş kumaş” ve “Çerkesî” gibi eşyalar da yer almaktadır. Zırhın kola geçirilen parçası olan “kolçak”, sarı atlas ve turuncu atlas çeşitli “zırh yelek” ise Rum Mehmed Paşa’nın savaşlarda bedenini koruyan malzemeler olmuştur. Yine eşyaları arasında sarık yani “tülbent bürgü” ve Osmanlı döneminde giyilmiş olan pamuktan yapılan, üzerine sarık dolanan, bu muhallefâtta da kırmızı çuka ve kırmızı kadife çeşitleri olan erkek başlığı olarak bilinen “kavuk¹” bulunmaktadır.

Bazı eşyaların münakkaş, köhne, müsta’mel gibi sıfatlar ile beraber kullanıldığı görülmektedir. Münakkaş olarak nitelendirilen eşyaların “nakışlı”, köhne olarak nitelendirilen eşyaların “eski”,

⁹ Reşad Ekrem Koçu, *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara: Sümerbank Yayınları, 1967, s.59-61.

⁹ Atlas: “Abrupa’da satan adı verilen en eski ipekli dokuma tekniğine denilmiştir. İpek kumaşının parlaklığını en iyi gösteren kumaş çeşidi olmuştur. XIV. ve XV. yüzyıllarda ipek dokuyan tüm ülkeler atlas dokumaya başlamışlardır. Osmanlılar XVII. yüzyıla kadar bu dokumayı kullanmayıp başka ülkelerden temin etmişlerdir. Daha sonra Bursa, İstanbul, Alaşehir ve Maraş’ta dokunmuştur.” Kevser Gürcan Yardımcı, “Osmanlı Dönemi Dokuma Sanatı Ürünlerinden Örnekler”, *International Journal of Cultural and Social Studies*, C.II, S.1 (2016), s.231.

⁹ Kaftan, “Osmanlı Devleti’nde başta gelen, ödül yerine geçen bir üst giysisi olmuş ve Batı saraylarındaki madalya ile eş tutulmuştur.” Nurhan Atasoy, “Kaftan”, *DİA*, C.Ek-1, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016, s.711.

⁹ Kemha: “Arşiv belgelerinde çatma ve kadife kumaşlarıyla beraber adı çok sık geçmektedir. Özellikle kaftan yapılırken kullanılan ipekli kumaş türüne denilmiştir.” Yardımcı, a.g.e., s.228.

⁹ Kadife: “Kemhanın yanında en çok kullanılan, parlak ve yumuşak olan kumaşa denilmiştir.” Yardımcı, a.g.e., s.230.

⁹ Hare: “Mermir gibi dalgalı kumaştır.” Kuru, a.g.e., s.64.

¹ Ferace: “Osmanlı Devleti’nde XV. yüzyıl sonundan devletin yıkılışına dek kullanılmıştır. Hem erkekler hem de kadınlar tarafından giyilen üst giysisine denilmiştir.” Hülya Tezcan, “Ferace”, *DİA*, C.12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s.349-350.

¹ Makramet: “Dikdörtgen biçiminde olup iki tarafı işlemeli ve kullanıldığı yere göre adlandırılan örtüye denilmiştir.” Kuru, a.g.e., s.65.

¹ Zıbın: “Kışın esvab altına giyilen kolsuz pamuklu yelektir.” Kuru, a.g.e., s.69.

¹ Kapama: “Astara benzeyen bir cins kumaştır.” Kuru, a.g.e., s.64.

¹ Bez: “Neredeyse her bölgede bulunmaktadır. Günlük ihtiyaçları karşılamak amacıyla üretilmiştir. Genellikle üretildikleri yerin ismini alan bir pamuklu dokuma türüdür.” Yardımcı, a.g.e., s.223.

¹ Kebe: “Tiylü bir cins kalın keçedir.” Kuru, a.g.e., s.68.

¹ Kuru, a.g.e., s.64; Atasoy, a.g.e., s.711.

¹ Keçe: “Yapağı ya da keçi kılından olan dokuma yapılmadan sadece dövülerek üretilen kalın kumaşa denilmiştir. Bu kumaş, umumiyetle giyen kimsenin sınıf veya rütbesinin göstergesi olmuştur.” Deniz Çeliker, “Geçmişten Günümüze Türklerde Keçecilik Keçe Yapımında Yeni Teknikler”, *Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, S.8 (2011), s.2-5.

¹ Bogâsı: “En basit dokuma tekniğiyle dokunan pamuklu kumaştır. Kaftan astarlığı, muşamba, minder, yastık, döşemelik yapılırken kullanılmıştır.” Yardımcı, a.g.e., s.226.

¹ Şal: “Tiftik keçisi yünü ile dokunulmuş olan kumaşa denilmiştir.” Yardımcı, a.g.e., s.226.

¹ Tülbent: “Seyrek dokulu ve yumuşak olan pamuklu dokuma olarak bilinmektedir.” Yardımcı, a.g.e., s.223.

¹ “Çeşitli zümrelerde bulunan memurların kendileri için özel kavukları olmuştur. Bu kavuklardan kimisi paşâî, kâtibî gibi bulundukları görevlerle ilintili olarak adlandırılmıştır.” Nebi Bozkurt, “Kavuk”, *DİA*, C.25, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002, s.72.

Adres

Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelitarhi.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

Rumeli Journal of Historical Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelitarhi.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

müsta'mel olarak nitelendirilen eşyaların ise "kullanılmış" olduğu bu şekilde belirtilmiştir. Rum Mehmed Paşa'nın bu kullandığı kumaşlar ve giysiler bize dönemin kumaşlarının neler olduğunu göstermektedir. Ayrıca daha önce bahsedildiği gibi bu eşyalar dönemin kültürünü de yansıtmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, Rum Mehmed Paşa'nın gündelik hayatıyla ilgili olarak önemli bilgiler arasında, evinde kullandığı eşyalar ön plana çıkmaktadır. Rum Mehmed Paşa'nın ev eşyaları arasında "ocak perdesi", "köhne döşek tarakı" ve "yastık-ı Burusa" bulunduğu görülmektedir. Yine bu eşyalardan başka Karamanî, kebîre, kebîre-i Acemî, kebîre-i Uşşakî çeşitleri olan, küçük halı olarak bilinen "kaliçe", "sîm (gümüş) gülâbdan¹", "seccâde-i Mısırî", "mâ²i kilim" ve oturak anlamında olan "çuka mak'ad" vardır. Bunların yanı sıra "Havlu hamam döşemesi, Sire (Tire) döşemesi" bulunmaktadır. Ev eşyası haricinde pişmiş topraktan yapılan, kalın su borusu "siper künkü", binek hayvanlarına ait¹ "rikâb-ı¹ kok-ı Mısırî", atların eğerleri altına konulan yumuşak, kalın ve ağır battaniye "velence (velense)¹", ayakkabı bağı ya da at nalı anlamında olan "siyah na'l-bend" bulunmaktadır. Rum Mehmed Paşa'ya ait 21 adet tüfek de muhallefâtta yer almaktadır.

Muhallefâtta bulunan mutfak eşyaları arasında ise yemek yerken kullanılan, "Sire peşkiri¹", çeşitli tepsiler (5 adet¹ kuzu tepsisi, 2 adet baklâva tepsisi, 72 adet sahan ma'a tepsisi ayaklı), 3 tane "tencere" ve diğer mutfak eşyalarından biri olan "tâbe (tava)" vardır. 2 tane yemeğin köpüğünü almaya yarayan delikli kaşık ya da kepçe olarak bilinen "kefgir", 1 adet "leğen" ve 1 tane genellikle bakırdan yapılan küçük kovaya denilen "bakraç" gibi hemen hemen herkesin muhallefâtında bulunması muhtemel malzemeler bulunmaktadır. Ayrıca Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtında 400 kile temel besin kaynağı olan buğdaya sahip olduğu da yazılmıştır.

Rum Mehmed Paşa birçok hayvana da sahiptir. Hayvanları arasında, 9 baş dişi deve olan "şütür-i maya", 5 baş iki hörgüçlü deve olan "şütür-i tülü", 550 baş "koyun ma'a keçi", 150 baş bir yaşına girmiş kuzu olan "toklu", 115 baş "oğlak", 9 baş "kara sığır öküzü", 13 baş "kara sığır ineği", 3 baş "çıplak tay", 3 baş "kısarak", 1 baş "tay", 2 baş "merkeb", 8 baş defa "kısarak", 4 baş "tay", 2 çift "camus" bulunmaktadır. Görüldüğü üzere, Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtında sadece bu kadar hayvanın bulunması bile onun zenginliği hakkında ipucu vermektedir.¹

Muhallefâtın bir diğer önemli kısmı olan kölelerin kaydedildiği bölümde ise 11 tane câriyesi (Çeşm-i Siyah, Musaffa, Anber-sima, Bad-ı Saba, Afîtab, Gülistan, Revâne, Lalegül, Arabhân, Mücellâ, Revâne) ve 4 tane erkek kölesi (Rıdvân abd-i sagır, Piyâle abd, diğer Rıdvân, Dilâver) olduğu görülmektedir. Câriyelerin çoğunun fiyâtının yazılmasına rağmen 4 tanesinin fiyatı yazılmamıştır. Bunların fiyatlarının yazılmamasının nedeni, paha biçilemez olduklarından yahut fiyatını yazmaya değer bulunmadıklarından olabilir. Erkek kölelerden biri olan Dilâver isimli kölenin firar ettiği kaydedilmiştir.

¹ Gülâbdan: "Çini, gümüş yâ da altından üretilmiştir. Mevrit gibi toplantılarda gülsuyunu dökmeye yarayan özel kaba denilmiştir." Kuru, a.g.e., s.64.

¹ Ertan Ünlü, "18.Yüzyılda Osmanlı Eliti Bir Darphane Sarrafının Muhallefâtı: Bedros Nam-ı Diğer Petraki", *OTAM*, S.43 (2018), s.310.

¹ Rikâb: "Ata binmeye yarıyan demir ayaklığa denilmiştir." İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınevi, 2006, s.1413.

¹ Kuru, a.g.e., s.68; Saadet Maydaer, "XVII. Yüzyılda Bursa'da Emekli Bir Kadı: Baldırzâde Oğlu Derviş Mehmed Efendi ve Serveti", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.XVII, S.2 (2008), s.583.

¹ Şükriye Pınar Özyalvaç, "Arşiv Belgelerinde Peşkir Türleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.XII, S.63 (2019), s.518.

¹ Kit'a: "Parça, bölük, cüz anlamlarına gelmektedir." Kuru, a.g.e., s.65.

¹ Özçelik, d.g.e., s.301; Gürkan Cevger, "Akşehir Ayâmı Hacı Paşazâde Ahmet Bey'in Terekesi", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, C.V, S.1 (2019), s.60-61.

Rum Mehmed Paşa'nın mal ve eşyalarının her birinden kaç tane bulunduğu genellikle kıt'a, çift, zirâ¹, re's, def'a¹, donluk¹ ² ve adet olarak yazılmıştır. Eşya kaç tane ise ona göre toptan fiyat biçilerek yazılmıştır. Muhallefâtta bulunan eşyaların kıymetinin toplamı hesaplandığında 326.136 akçe çıkmaktadır.

Muhallefât defterindeki menkûl ve gayrimenkûl mallar hakkında yapılan davalar

Muhallefâtlarda kaydedilen mîrâsların paylaşımının yüzyıllar boyunca kişiler arasında bazı tartışmaların yaşanmasına neden olduğu bilinmektedir. Bu sebeple ölen kişinin ardında bıraktığı mal ve eşyaların taksiminin belirli kurallara göre yapılması sağlanmış ve bu konuda Osmanlı Devleti, kuruluşundan yıkılışına kadar İslâm hukukunu uygulamıştır. Bu hukuk sistemine uygun olarak her ölüm ve mîrâs taksiminin kendine özgü şartları olmuş, muhallefâtın oluşturulması sürecinde benzer davalar görülüp, tutanakları düzenlenmiştir. Kassâmlık sicillerinde mîrâs konusuyla ilgili olarak birçok dava açılmıştır. Bu davalar; verâset iddiaları, nafaka tâyinleri, kişinin hayattayken yaptığı ya da ölümünden sonra ortaya çıkan vasiyetler, kişisel mülklerin satışları, vakıf mülklerinin kullanım hakkı için alınan izinler, mîrâsçıların kendilerini temsil etmesi için atadıkları vekiller ve mahkeme tarafından göreve getirilen vâsîler, muhallefât sahibinin borcunun veya alacağının ispatlanması, mîrâsçıların muhallefâtan aldıklarını gösteren kabz hüccetleri, muhallefâtın bir kısmının saklandığı suçlamasından dolayı bu kişilerin uzlaşması ve aklanması hakkında olmuştur.¹ Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtında da bu sebeplere benzer olarak bazı davaların yapıldığı ve bir karara bağlanarak sorunların çözüldüğü görülmektedir. Paşa'nın muhallefâtında bu davaların kaydedildiği dört tane hüccet¹ bulunmaktadır ve bu hüccetlerde kaydedilmiş olan davalar Konya kadısı olan Nurullâh ibnü's-şeyh Nasuh el-Kâdı tarafından yürütülmüştür. Bu hüccetlerin üst tarafında Nurullâh ibnü's-şeyh Nasuh el-Kâdı adlı kadının "Nurullah hâdimü şer'-i Nebî kâ'ilen lâ-ilhâhe illallâh" yazılı mührü¹ bulunmaktadır. Yine hüccetlerin bu üst kısımlarında kadının, kendisi ve babası için Allah'tan bağışlanma dileyen "ufiye anhumâ" ve "gufıra lehümâ" gibi dua ibâreleri de yer almaktadır. Ayrıca bu hüccetlerde geçen önemli kimselerin isimlerinin de unvanlarıyla kaydedildiği görülmektedir.

Muhallefâtın ilk hüccetinde kaydedilen dava, çeşmeler ve su yolları ile ilgilidir. Aynı zamanda bu belge Rum Mehmed Paşa'ya ait bir sarayın varlığından bahsetmektedir. Bahis konusu dava; Rum Mehmed Paşa'nın sağlığında bir vakfa ait bazı çeşmeler ve bu çeşmelerin su yollarının yaptırılması sırasında harcadığı ve ileride geri alacağı masrafın bir kısmının devlete iadesi ile ilgilidir. Devlet, Paşa'nın alacaklarını da tahsil etmek istemektedir.

Muhallefâtın ikinci hücceti, Rum Mehmed Paşa'nın ölümünden sonra eşi Fahrünnisâ Hatun'un haksızlığa uğraması nedeniyle açılan bir dava hakkındadır. Davanın kaydedildiği belgede, Fahrünnisâ Hatun'un mahkemede kendisini savunması amacıyla vekil tâyin ettiği, evinin yeniden inşa edilmesi

¹ Zirâ: "Parmak uçlarından başlayarak dirseğe değin olan bölüme denk gelen uzunluk ölçüsüne denilmiştir." Kuru, a.g.e., s.65.

¹ Def'a: "Kéz, yol, kere anlaşırlarına gelmektedir." Kuru, a.g.e., s.63.

¹ Donluk: "Altı endâze çuhayî ifâde etmektedir." Pakalın, a.g.e., s.474.

¹ Fâtih Bozkurt, "Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları", C.11, S.22 (2013), s.196-197.

¹ Hüccet: "Delil, burhan, serîet anlamlarına gelmektedir. Bir davanın gerçekliğine işaret etmektedir. Osmanlı hukukunda mahkemeyi ispat eden hukukî delillere ve hüküm içermeyen konulara dâir düzenlenen belgelere denilmiştir. Bu çeşit belgelerin üst tarafında kadının imzası ve mührü yer almıştır. Hüccetler yukarıdan aşağıya doğru dört bölümden meydana gelmiştir. Bunlar; dua, girizgâh, metin (başlangıç, hüviyet tespiti, meselenin takdimi) ve hâtime (tarih, şühûdü'l-hâl) bölümleridir." Mustafa Oğuz ve Ahmet Akgündüz, "Hüccet", DİA, C.28, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, s.446-448.

¹ Mühür: "Eski zamanlarda imza yerine kullanılmıştır. Basıldığında düz çıkması için üzerine ters olarak isim unvan ve tarih kazınmış olan küçük alete denilmiştir." Necati Fahrî Taş ve Nebi Bozkurt, "Mühür", DİA, C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, s.528.

nedeniyle ortaya çıkan haksızlığın giderilmesini istediği ve bu davasında olumlu bir sonuç aldığı anlaşılmaktadır.

Muhallefâtta bulunan üçüncü hüccette Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtının ne kadar olduğuna dâir yapılan araştırmada eşi Fahrünnisâ Hatun'a emânet bırakılan mal ve eşyalar teslim alınmıştır. Yine Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtında bulunan mal ve eşyalar hususunda bir şey gizlemediğine dâir yemîn etmesi istenmiştir.

Muhallefâtta bulunan son hüccette ise Osmanlı Devleti'nde kadınların haklarına önem verildiğini gösteren başka bir belge bulunmaktadır. Bu belge mehir ile ilgilidir. Mehir, kadının nikâh ile kocasından almaya hak kazandığı bir maldır. Erkek, karısı bağışlamadıkça mehri ödemek zorunda olmuştur.¹ Bu dava, Fahrünnisâ Hatun'un Rum Mehmed Paşa ile Müslümanlar huzurunda 100.000 akçenin üzerine nikâhlandığı ve nikâhlı karısı olduktan sonra Rum Mehmed Paşa'nın öldürülmesiyle paranın muhallefâtın zimmetinde kalmasıyla ilgilidir. Davanın sonunda 100.000 akçenin Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtından Fahrünnisâ Hatun'a verilmesi kararlaştırılmıştır.

Muhallefâtın devamındaki sayfada Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtını tahsîl etmekle görevli olan Mustafa Ağa'nın muhallefâtın hangi şartlar ile devlet hazînesine geçirilmesi gerektiği üzerine yazmış olduğu "Muhasebesinden Bu Minval Üzere Mahsub Ola" başlıklı belge bulunmaktadır. Mustafa Ağa bu belgede madeni paraların o günkü karşılıklarını belirterek; 1.645 kâmil kuruşluk¹ değirmenlerin her birinin 116'şar akçeye ve 4.746 esedî kuruş¹ ki 105 akçe² üzere hesabı⁷ üzere alınıp şu anda 90 kuruşu 110'ar ve esedîye 100'er akçe üzere hazîneye alınmasıyla her bir kuruştan 15 akçe ayrılıp hesaba geçirilmesi için emir verilmesini istemiştir.

Muhallefâtın gelir ve gider özeti

Muhallefâtların tahrîr işini yerine getirmesi amacıyla doğrudan mübâşir görevlendirilirdi. Ayrıca bölgenin kadısına bilgi verilir ve mübâşir ile kadının beraber çalışması sağlanırdı. Taşradan haber gelmeden önce kişinin evi, sarayı, hazînesi vs. mühürlenmiş olurdu. Maraş Beylerbeyi olan Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtı da mübâşir Çerkes Mustafa Ağa tarafından kaydedilmiş, Karaman Beylerbeyi Hasan Paşa ve Karaman defterdârı Safâyî Mustafa Efendi tarafından tekrar incelenerek gelir gider özeti yazılmış, Karaman eyâleti kassâm-ı askerî¹ olan Mehmed bin Mustafa tarafından onaylanmıştır. Gelir ve gider özetinde muhallefâtın tamamının ederi 25.056.510 akçe olarak hesaplanmıştır. Muhallefât tespit edilirken yapılan harcamalar ve diğer giderler mahsup edildiğinde asl-ı mal (gelirler) olarak devlete kalan miktar ise 23.037.961 akçedir. Bu kısımda Anadolu ile Karaman eyâletinin kassâm-ı askerî olan Mehmed bin Mustafa'nın mührü ve kuyruklu imzası¹ da bulunmaktadır.

¹ İbrahim Acar, "Mehrin İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S.17 (2011), s.368.

¹ Kâmil kuruş: "XII. yüzyılda İspanyol menşeli *real* (riyal) kuruşa denilmiştir. Riyal, "tam kuruş" veya "tamam kuruş" adlarıyla da ifâde edilmiştir." Halil Sahillioğlu, "Esedi", *DİA*, C.11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s.368.

¹ Esedî kuruş: "Osmanlı Devleti'nde özellikle XVII. yüzyıldan beri kullanılan paradır. Hollandahlar tarafından basılmıştır. Osmanlı'da "arslanlı kuruş" olarak da adlandırılmıştır." Sahillioğlu, a.g.e., s.368.

¹ Kassâm-ı askerî: "Yeniçeri Ocağı efrat ve zâbitânından olup ölen kişilerin muhallefâtına ait işlerle ilgilenen heyet arasındaki şer'î memura denilmiştir." Mehmed Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.II, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2004, s.210

¹ Kuyruklu imza: "Defterdârlar tarafından mâliye kalemlerinde hazırlanan bazı belgelere imza atarken aşağıya doğru uzayan bir çizgi eklemeleri nedeniyle bu adı almıştır. Buna "kuyruklu buyruldu" da denilmiştir. Defterdarların bu imzasının bulunduğu belgeler, kontrol edilip doğrulandığını belirtmiştir. Kuyruklu imzalar sere, tuğ ve kuyruk olmak üzere üç ana bölümden oluşmuştur. Sere, sadece defterdârın ismiyle "el-fakîr" sözünden ibaret olan bölüme denilmiştir.

Sonuç

Sultan IV. Murad'ın iktidarı tam olarak ele geçirmeye başladığı 1632 yılına kadar zorbalardan gerçekleştirmiş olduğu birçok isyân meydana gelmiştir. Bu isyânların birkaçında bulunan zorbalardan birisi de onların liderlerinden olan Rum Mehmed'dir. Rum Mehmed, Eskişehir yakınlarında bulunan Keskin kasabasında yaşamıştır. Eskişehir'den sonra sırasıyla Alaşehir, Zile, Konya, İstanbul, Konya ve Ayıntab'da bulunmuştur. Rum Mehmed, Sadrazam Hâfız Ahmed Paşa'nın Bağdad Seferi ile Hüsrev Paşa'nın Hemedan ve Bağdad Seferine devletin yanında katılmıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere kendisi eşkıyalığa devam etmesine rağmen gereken zamanlarda Osmanlı ordusuna destek vermede tereddüt etmemiştir. Bağdad Seferi dönüşünde Hüsrev Paşa, yararlılık göstermesi sebebiyle kendisine Zile Voyvodalığı'nı tevcih etmiştir. 1632 yılında saraya karşı yapılan isyanlar ve baskınlar sonrasında, sipâhî zorbaları Sultan IV. Murad'ı tahttan indirmek için Rum Mehmed'den destek istemişlerdi. Ancak Rum Mehmed, bu toplantıda padişahın tarafında durmuştur. Muhataplarının isteklerine karşı gelmiş ve onlara yapmak istedikleri şeyin yanlışlığını anlatarak mâni olmaya çalışmıştır. Yeniçeri Ağası Köse Mehmed Ağa ile yeni bir isyânı engellemişler ve buradaki sadâkatleri karşılığında birçok ihsana nâil olmuşlardır. Rum Mehmed, bir ay kadar sonra İstanbul'dan Konya'ya gitmiş ve orada Mevlevî Tarîkatı'na girmiştir. O'nun Konya'da Mevlevî Tarîkatı'na girmiş olması hasebiyle zorbalığı bıraktığı düşünülmüş ve bu olaydan birkaç gün sonra İstanbul'daki hizmeti karşılığında Maraş Beylerbeyliği görevi tevcih edilmiştir. Ancak Rum Mehmed Paşa'nın eski alışkanlıklarından vazgeçemeyip eşkıyalığa devam etmesi ve devlet adamlarını dinlememesi ile kendi sonunu kendisi hazırlamıştır. Kendisinin Sultan IV. Murad'ı korumak istemesindeki en önemli sebebin, bekasını tehdit edebilecek büyük bir gaileden Osmanlı Devleti'ni korumak olduğu söylenebilir.

Rum Mehmed Paşa'nın Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan, muhalefât defterinde hayatta iken sahip olduğu bütün menkûl ve gayri menkûl malları kaydedilmiştir. Bir hayli hacimli olan bu defterde onun hayatı boyunca biriktirmiş olduğu serveti hakkında bilgiler bulunmaktadır. Rum Mehmed Paşa'nın servetinde bulunan menkûl malların cinsi ve miktarı tek tek yazılarak fiyâtlandırılmıştır. Rum Mehmed Paşa'nın zengin bir muhalefâta sahip olduğu görülmektedir. Muhalefât, kumaşlar ve giyim eşyaları, ev eşyaları, mutfak eşyaları, çeşitli hayvanlar ve köleler şeklinde gruplandırılarak yazılmıştır. Daha sonra Rum Mehmed Paşa'nın muhalefâtında ölümünden sonra gerçekleşen bazı olaylar anlatılmıştır. Gayri menkûl mallar (saray, çeşme, odalar, ahırlar, değirmen, vb.) ve menkûl (nakit para, eşya, giysi vb.) hakkında olan davalar kaydedilmiştir. Genel olarak, muhalefâtın bütününe ederi yazılmış ve muhalefât tespit edilirken yapılan harcamalar ve diğer giderler mahsup edildikten sonra geriye kalan asl-ı mal (gelirler) devlet hazinesine aktarılmıştır.

Rum Mehmed Paşa ve muhalefâtı hakkında yapılan bu çalışma ile dönemin ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile siyasi gelişmeler de Paşa'nın yaşadığı dönem bağlamında ele alınmaya çalışılmıştır. Bahse konu muhalefât, zengin bir içeriğe sahip olması sebebiyle çok çeşitli başlıklar içermektedir. Bunlar mümkün olduğunca sade ve anlaşılır bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Defterde değerlendirilmeyen mal ve eşyalar da bulunmaktadır. Defterin tam transkripsiyonu yapılarak araştırmacıların istifade etmesi amacıyla ekte sunulmuştur.

Kaynakça

Tuğ ise “el-fakir” kelimesindeki “elif” ile “lâm” harflerinden oluşan bölüme denilmiştir. Belgeye ismini veren kıvrık bölümü “fakir” kelimesinin “rı” harfinin aşağıya doğru oldukça kavis verilerek uzatılmasıyla ortaya çıkmıştır. Böylece bütün imza formunun en belirgin parçası hayli kavisli bir “S” şeklini almıştır.” Mübahat S. Kütükoğlu, Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik), İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı, 1994, s.79-83.

Adres Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelitarhi.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	Address Rumeli Journal of Historical Studies Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelitarhi.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616
--	---

I. Arşiv Kaynakları

Boa, Maliyeden Müdevver Defteri (MAD.d), no. 7324, s.255-277 (Şevval 1042 /Nisan 1633).

II. Diğer Eserler

Bozkurt, F. (2013). “Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları”, C.11, S.22 s.196-197.

İbrahim Peçevi. (1969).*Peçevi Tarihi*, C.II, çev. Murat Uraz, İstanbul: Son Telgraf Matbaası,

Pakalin, M. Z. (2004) *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.II, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Acar, İ. (2011) “Mehrin İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S.17, s.367-388.

Akgündüz, M. (2007) “Mevlevilik ve Osmanlı Padişahları”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XVIII, S.18, s.37-44.

Aksun, Z. N. (1994) *Osmanlı Tarihi (Osmanlı Devleti'nin Tahlili, Tenkilli Siyasi Tarihi)*, C.II, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş. Yayınları.

Altınay, A. R. (2019) *Osmanlı Devrinde Zorbalar*. İstanbul: Gram Yayınları.

Arslan, H. (2017) “Ali Paşa (Behisnili Baytaroglu)”, *Maraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Atasoy, N. (2016)“Kaftan”, *DİA*, C. Ek-1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Bay, A. (2018) “Sultan, Ulemâ ve Hukuk: Ulemânın Müsâdere Uygulamasına Muhallefâtı”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.XVII, S.17, ss.1-28.

Bozkurt, N. (2002) “Kavuk”, *DİA*, C.25, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Cezar, M. (1957) *Mufasssal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı*, C.IV, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Çabuk, V. (2015) *Sultan IV. Murad*, İstanbul: Kültür A.Ş..

Çelik, K. (2014) “Mısır Beylerbeyi Hayır Bey'in Muhallefâtı (1517-1522)”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XXXIII, S.55 ss.163-182.

Çeliker, D. (2011) “Geçmişten Günümüze Türklerde Keçecilik Keçe Yapımında Yeni Teknikler”, *Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, S.8 s.2-5.

Danişmend, İ. (1972) Hami. *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.III, İstanbul, Türkiye Yayınevi.

Demirci, S. & Arslan, H. (2012) *Osmanlı Türkiye'sinde Eşkıya, Devlet ve Siyaset Maraş Eyâleti Örneği (1590-1750)*, Yalın Yayıncılık, İstanbul.

Finkel, C. (2007) *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı (Osmanlı İmparatorluğu'nun Öyküsü*, çev. Zülal Kılıç, İstanbul: Timaş Yayınları.

Gökhan, İ. (2014) “Maraş ve İlçelerinin İsimlerinin Oluşması”, *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, ss.17-20.

Günler, K. (2014) “Türk Ceza Hukukunda Müsâdere”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.XVIII, S.3 ss.849-876.

İnalçık, H. (1999)“Hüsrev Paşa”, *DİA*, C.19, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kalipçi, M. E. (2013) *Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Müsâdere Kurumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Kenger, S. (2006) *190 Numaralı Besni (Behisni) Kazası Osmanlı Şer'iyye Mahkemesi Kayıtlarının 118–236 Sahifelerinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (Hicri 1313-1315/ Miladi: 1896-1897)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş.

- Keskin, M. & Arslan, H. (2012) "Osmanlı Türkiye'sinde Eşkıyalık Faaliyetlerini Önlemeye Yönelik Alınan Tedbirler ve Uygulanan Cezalara Dair Gözlemler: Maraş Eyâleti Örneği (1590-1750)", *History Studies*, C.IV, S. Özel Sayı, ss.73-103.
- Koç, H. (2014) "Osmanlı Dönemi'nde Şehrizorun Yönetim Merkezleri: Zalim ve Gülânber Kaleleri", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XXXIII, S.56, ss.191-204.
- Koçu, R. E. (1967) *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara: Sümerbank.
- Koçu, R. E. (1964) *Yeniçeriler*, İstanbul: Koçu.
- Konuk, Y. E. (2005) *Sultan Murad'ın Bağdad Seferi ve Kasr-ı Şirin Antlaşması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
- Kuru, L. (2006) *29 Numaralı Edirne Şer'iye Sicili*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Kütükoğlu, M. S. (2011) "Temessük", *DİA*, C.40. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kütükoğlu, M. S. (1994) *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı.
- Maydaer, S. (2008) "XVII. Yüzyılda Bursa'da Emekli Bir Kadı: Baldırzâde Oğlu Derviş Mehmed Efendi ve Serveti", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.XVII, S.2, ss.569-592.
- Mustafa Naîmâ Efendi, Naîmâ Tarihi, C.II, İstanbul: Matba-i Amire, 1283.
- Mustafa Naîmâ Efendi, Naîmâ Tarihi, C.III, İstanbul: Matba-i Amire, 1283.
- Naci, M. (1995) *Lügat-i Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Oğuz, M. & Akgündüz A. (1998) "Hüccet", *DİA*, C.18. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öğün, Tuncay. (2006) "Osmanlılar'da Müsâdere Usulü", *DİA*, C.32. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Özcan, A. (1992) "Bölük", *DİA*, C.6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Özcan, A. (2017) *IV. Murad Şarkın Sultanı*, İstanbul: Kronik.
- Özcan, T. (2005) "Muhallefât", *DİA*, C.30. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Özçelik, Tarık. (2013) "Yeniçeri Ağası Köse Mehmed Ağa ve Muhallefâtı", *History Studies*, C.V, S.1 ss.287-310.
- Öztürk, M. (2016) *XIX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Müsâdere Usulünde: Alemdar Mustafa Paşa Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.
- Öztürk, S. (1995) *Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyoekonomik Tahlil)*, İstanbul: OSAV.
- Özyalvaç, Şükriye Pınar. "Arşiv Belgelerinde Peşkir Türleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.XII, S.63 (2019), s.518-527.
- Pakalin, M. Z. (1971) *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.I, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Parlatir, İ. (2006) *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı.
- Sahillioğlu, H. (1995) "Esedî", *DİA*, C.11. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Sertoğlu, M. (1987) *IV. Murad*, Ankara: Türk Büyükleri Dizisi:34.
- Solak-zâde Mehmed Hemdemi, (1989) *Solakzâde Tarihi*, C.II, haz. Vahid Çabuk, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Soyucak, A. R. (1997) *Konya ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri (1640-1675)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Süreyya, M. (1996) *Sicill-i Osmanî*, C. IV, haz. Nuri Akbayer, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30.
- Süreyya, M. (1996) *Sicill-i Osmanî*, C.II, haz. Nuri Akbayer, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30.

- Şensoy, F. (2018) ‘Osmanlı İmparatorluğu’nda Mâlî Yönetim Denetim Ve Soruşturma, Bir Müsadere Örneği”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.78, ss.53-86.
- Tanrikorur, Ş. B. (2004) “Mevleviyye”, *DİA*, C.24. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Taş, N. F. & Bozkurt, N. “Mühür”, *DİA*, C.31. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Telci, C. (2007) “Osmanlı Devleti’nde 18.Yüzyılda Muhallefât ve Müsâdere Süreci”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXII, S.2 ss. 145-166.
- Tezcan, H. (1995) “Ferace”, *DİA*, C.12. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Tomar, C. (2006) “Müsâdere”, *DİA*, C.32. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadri) Efendi. (2003) *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadri) Tarihi*, C.II, haz. Ziya Yılmaz, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Turan, Ş. (2009) “Silâhdar”, *DİA*, C.37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ünal, M. A. (1987) “Osmanlı İmparatorluğu’nda Müsâdere”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.49 ss.95-111.
- Ünlü, E. (2018) “18.Yüzyılda Osmanlı Eliti Bir Darphane Sarrafının Muhallefâtı: Bedros Nam-ı Diğer Petraki”, *OTAM*, S.43 ss.281-317.
- Ünlücan, M. (2006) *IV. Murad’ın İcraatları’nda Din ve Siyaset Etkeni*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yardımcı, K. G. (2016) “Osmanlı Dönemi Dokuma Sanatı Ürünlerinden Örnekler”, *International Journal of Cultural and Social Studies*, C.II, S.1 ss.219-241.

EK 1: Rum Mehmed Paşa'nın Muhallefâtının *Transkripsiyonu*

[255]

Hesâb Oluna

[256]

Muhallefâtü'l-merhûm Mehmed Paşa ibn Abdurrâhman mâte hâle kevnihî sâkinen bi-medîne-i Konya ve tereke ibne'l-eh li-eb ve ümm ve hüve'r-racül el-med'uvv Hasan bin Ali ve bintehü ve hiye'l-mer'etü el-med'uvvetü Emîne bint-i Ali el-mezbûr vaka'ati'l-kismetü ve't-tahrîr bi-medîneti'l-mezbûre fi Şevvali'l-mükerrerem li-sene isneyn erba'în ve elf.

Kürk-i sincap köhne:1 kıymet: 1300	Havranî kürk müsta'mel kıymet: 250	Kırmızı çuka donluk aded: 2 kıymet: 2640	Benefşe çuka zirâ': 4 kıymet: 1200	Pars çuka donluk aded: 3 kıymet: 3750
Sîm gülabdan kıt'a: 1 kıymet: 2500	Yeşil ferace kürklü müsta'mel kıymet: 5200	Kırmızı kapaniçe-i vaşak bacası kürklü müsta'mel kıymet: 8000	Nohudî çuka ferâce samur kafası kaplı müsta'mel Kıymet: 200	Kırmızı çuka şalvar kıt'a: 3 kıymet: 2400
Kırmızı kıt'a samur kaplı müsta'mel kıymet: 10000	Kırmızı çuka taluta çihilkafa müsta'mel kıymet: 2950	Çuka mak'ad müsta'mel çift: 1 kıymet: 300	Ocak perdesi köhne: 1 kıymet: 30	Köhne döşek tarakî kıt'a: 6 kıymet: 300
Göderi kıt'a: 1 kıymet: 115	Siyah kapama müsta'mel:1 kıymet: 125	Yeşil atlas zıbın köhne: 1 kıymet: 330	Mor anteri zıbın müsta'mel: 1 kıymet: 330	Kırmızı darayî zıbın aded 2 kıymet: 254
Elmasî atlas kaftan müsta'mel: 1 kıymet: 1060	Kırmızı kadife kaftan müsta'mel:1 kıymet: 2150	Yeleli hâre kaftan müsta'mel: 1 kıymet: 1850	Beyaz kemha kaftan müsta'mel: 1 kıymet: 1400	Sarı atlas zırh yeleş müsta'mel: 1 kıymet: 350
Turuncu atlas zırh yeleş müsta'mel: 1 kıymet: 1225	Siyah çuka muvahhidi müsta'mel:1 kıymet: 1935	Siyah ferace müsta'mel: 1 kıymet: 950	Kırmızı muhayyer maluta: 1 kıymet: 2500	Mor çuka ferace müsta'mel: 1 kıymet: 900
Siyah çuka ferace müsta'mel:1 kıymet: 2300	Dohavi çuka donluk: 1 kıymet: 500	Yastık-ı Burusa aded: 7 kıymet: 1095	Kırmızı muhayyer kıt'a: 4 kıymet: 1600	Beyaz bogâsı kıt'a: 2 kıymet: 300
İplik-i Alaca kıt'a: 2 kıymet: 200	Sahtiyan kıt'a: 3 kıymet: 120	Keten bezi kıt'a: 3 kıymet: 150	Peştamal-i Selanikî kıt'a: 1 kıymet: 50	Mor kemha zirâ': 10 kıymet: 1400

Kırmızı çuka kavuk aded: 6 kıymet: 390	Şal-ı köhne kıt'a: 1 kıymet: 185	Dülbent bürgü aded: 3 kıymet: 150	Acem kumaşı münakkaş donluk: 1 kıymet: 600	Mâ'î münakkaş kumaş zirâ': 8 kıymet: 830
Kırmızı muhayyer kıt'a: 2 kıymet: 200	Penbe renk Pârsî kıt'a: 4 kıymeti: 840	Peştamal ma'a makrame abdest aded: 2 kıymet: 75	Dor uçkur kıt'a: 1 kıymet: 60	Yeşil makdem kuşak aded: 1 kıymet: 200
Siper künkü kıt'a: 1 kıymet: 120	Rikâb-ı kok-ı Mısırî çift: 1 kıymet: 2050	Havlul hamam döşemesi: 1 kıymet: 120	Hamam gömleği kıt'a: 1 kıymet: 310	Sire döşemesi kıt'a: 1 kıymet: 140
Peştamal-i Mısırî kıt'a: 1 kıymet: 46	Çarşaf keten kıt'a: 1 kıymet: 35	Köhne gömlek kıt'a: 1 kıymet: 36	Abdest makramesi: 1 kıymet: 30	Beyaz bogâsı kıt'a: 2 kıymet: 200
Kahve makramesi kıt'a: 3 kıymet: 300	Siyah na'l-bend kıt'a: 1 kıymet: 60	Sire peşkirî: 1 Kıymet: 150	Kırmızı çağşır: 1 kıymet: 200	Kırmızı kadife kavuk kıt'a: 4 kıymet: 480
Sim kuşak önlüğü kıt'a: 1 kıymet: 260	Dülbent kıt'a: 1 kıymet: 60	Post-ı semmur-ı vaşak zerdave kıt'a: 7 kıymet: 250	Post-ı vaşak kıt'a: 1 kıymet: 525	Post-ı sansar kıt'a: 2 kıymet: 70
Kolçak çift: 1 kıymet: 400	Çerkesî kıt'a: 4 kıymet: 120	Kırmızı Velence kıt'a: 4 kıymet: 400	Beyaz Velence kıt'a: 3 kıymet: 90	Yan keçesi münakkaş kıt'a: 2 kıymet: 800
Yanbolu kebesi:1 kıymet: 2160	Mâ'î kilim kıt'a: 2 kıymet: 300	Seccâde-i Mısırî kıt'a: 1 kıymet: 150	Çuka mak'ad çift: 1 kıymet: 150	Yan keçesi Menteşevî kıt'a: 3 kıymet: 1200
Keçe cedîde orta Menteşevî: 1 kıymet: 3550	Keçe-i Selanik mâ'î çift: 1 kıymet: 1700	Keçe-i Selanik mâ'î çift: 1 kıymet: 1400	Keçe yan Selanikî çift: 1 kıymet: 250	Keçe-i orta-i Selanik: 1 kıymet: 400
Keçe-i orta küçük Selanik: 1 kıymet: 400	Kaliçe-i Karamanî: 2 kıymet: 1200	Kaliçe-i kebîre müsta'mel: 1 kıymet: 3000	Yastık-ı Burusa: 3 kıymet: 480	Keçe-i Selanik köhne: 1 kıymet: 450
Keçe-i yan Menteşe çift: 1 kıymet: 700	Kaliçe-i Karamanî müsta'mel: 1 kıymet:	Kaliçe-i kebîre-i Acemî müsta'mel: 1 kıymet: 6000	Kaliçe-i kebîre-i Uşşakî: 1 kıymet: 3500	Saha[n] ma'a tepsi ayaklı aded: 72 kıymet:

	650			8970
Kuzu tepsisi kıt'a: 5 kıymet: 1800	Baklava tepsisi kıt'a: 2 kıymet: 400	Tencere kıt'a: 3 kıymet: 1800	Tâbe: 1 kıymet: 60	Kefgir kıt'a: 2 kıymet: 60
Legen kıt'a: 1 kıymet: 120	Bakraç kıt'a: 1 kıymet: 80	Tüfenk kıt'a: 21 kıymet: 1800	Şütür-i maya re's: 9 kıymet: 22000	Şütür-i tülü re's: 5 kıymet: 8000
Koyun ma'a keçi re's: 550 kıymet:50600	Toklu re's: 150 kıymet: 5175	Oğlak re's: 115 kıymet: 3660	Kara sığır öküzü re's: 9 kıymet: 3960	Kara sığır ineği re's: 13 kıymet:3960
Çıplak tay re's: 3 kıymet: 450	Kısrak re's: 3 kıymet: 2100	Tay re's: 1 kıymet: 450	Merkeb re's: 2 kıymet: 350	Def'a kısrak re's: 8 kıymet: 5650
Tay re's: 4 kıymet: 1700	Camus çift: 2 kıymet: 360	Gendüm keyl:400 kıymet: 28000	Rıdvân abd-i sagir: 1 kıymet: 5000	Piyâle abd: 1 kıymet: 4500
Diğer Rıdvân abd: 1 kıymet: 5500	Dilâver abd kıymet: Fırâr	Câriye Çeşm-i Siyah kıymet: 8000	Câriye Musaffa kıymet: 8000	Câriye Anber- simâ kıymet: 9500
Câriye Bâd-ı Sabâ kıymet: 7500	Câriye Afitâb kıymet: 9000	Câriye Gülistân kıymet	Câriye Revâne kıymet: 5000	Câriye Lalegül kıymet
Câriye Arabhân kıymet: 10000	Câriye Mücellâ kıymet	Câriye Revâne kıymet		
Sögüt kazasına tâbî-i Şurubhâne nâm karyede olan çiftlik ganeminin hayvânâtın ve hurdevâtınıdır. kıymet: 900000	Devehâne Ma'a Samanlık Kıymet: 17000	Hamamcı zimmetinde ahz ol[un]an meblağ 50000	Odalar fevkâni ve tahtâni Bâb aded: 7 kıymet: 200000 Mezbûrdan nikâh için ihrâc Aded: 100000 El-bâkî 100000	

[257]

Cerâ'l-emru hasbemâ hurrîre fîhi zebberehu'l-abdu'l-fakîr ileyhi sübhânehû el-amilü minhu birrehû ve ihsânehû Nurullâh ibnü's-şeyh Nasuh el-Kâdî bi-medine-i Konya el-mahrûse ufiye anhumâ (Mühür)
[Nurullah hâdimü şer'-i Nebî kâ'ilen lâ-ilhâhe illallâh]

Sebeb-i tahrîr kitâb budur ki

Mahmiyye-i Konya sâkinlerinden olup Maraş Beylerbeyisi iken bundan akdem katl olunan Rum Mehmed Paşa'nın mahmiyye-i merkûmede olan muhallefâtını Dersââdet'den vârid olan emr-i şerif mûcebince mîrî için kabza me'mûr olan düstûr-ı ekrem müşir-i efham nizâmü'l-âlem Sadrazam Mehmed Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû ve yessera bi'l-hayr âmâlehû hazretlerinin kapucubaşlarından kudvetü'l-emâsil ve'l-a'yân Mustafa Ağa zîde kadrühû meclis-i şer'î-i şerîfi lâzimü't-teşrîfe hâzır olub yine mahmiyye-i merkûmede vâki' Kürkçü hamamı demekle ma'rûf hamam evkâfına ber-vech-i evlâdiyyet hâlâ mütevellî olan işbu Hâfızü'l-Kitâb Ömer bin Abdullah nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâmm ve takrîr-i kelâm edüp zikr olunan hamamı ve kurbünde vâki' çeşmelerin mukaddemâ suyu yolu harâb olup cümlesi battâl olmağa tecdîde muhtâc oldukda merkûm Mehmed Paşa bundan akdem hâl-i sıhhatinde iken hamam-ı mezbûrun ve üç çeşmenin masârif-ı mühimmesi için ba'de't-ta'mîr mâl-i vakıfıdan almak şartı ile kendü malından yüz elli bin akçe harc ve sarf ve ta'mîr ve ihya edüp ba'dehû merkûm Mehmed Paşa katl olunmağıle meblağ-ı mezbûru mütevellî-i mezkûr Ömer'den mîrî için talep eylediğümde cevâb verüp zikr olunan çeşmelerin mütevellîsi âhardır benim alâka ve medhalim yoktur lâkin suyuollarını paşa-yı merkûm kendü sarayında icrâ ettürdügü iki çeşmenin ceryânı için tecdîd etdürüp kadîmî çeşmeler dahi cârî olduktan sonra hamam-ı mezbûrun suyunu ta'yîn eyledi. Maksem olan mevzi'den suyu yoluna ve sâir masârifine ne mikdar meblağ sarf olundu ise mâl-i vakıfıdan edâ eylesin deyüb hakikat-i hâl dahi bu minvâl üzere olduğı mütehakkik ve mütekarrer olmağıle zikr olunan kadîmî çeşmelerden hamam-ı mezbûra varınca tecdîd olunan künkleri ve sâir masârif mi'mâr ve bî-garaz ehl-i vukûf Müslümanlar ile üzerine varulup tahmîn-i sahîh ile elli bin akçe tahmîn olunmağın mütevellî-i mezkûr-ı Ömer ba'de'l-yevm hamâm-ı mezbûrun kıstından alub ve kadîmî çeşmelerin rakabesi vâki' oldukça mâl-i vakıfıdan edâ ve ta'mîr eylemek üzere, mübâşeretim hasebiyle zikr olunan elli bin akçeyi mütevellî-i mezkûr Ömer yedinden bi't-tamâm mîrî için ahz ve kabz eyledim bâkî bir akçe ve bir habbe kalmadı fazla kalan yüz bin akçe zikr olunan çeşmelerin masârifine harc ve sarf olunmağın evkâfı harâb olmağıle tahsîli mümkün olmayup sa'âdetlü azametlü pâdişâh-ı cem-câh ve âlem-penâh hullidet hilâfetühû ilâ-yevmi'l-kıyâm hazretlerinin hayrât ve hasenâtlarına ilhâk olunup eyyâm-ı adâlet-i pâdişâhîde her bir çeşme cârî olmağıle âmmе-i âlem ve kâffe-i benî âdem müntefî olup ömr ü devlet ve kıyâm-ı ve izz ü şevketleri ed'ıyyesine bi'l-gudüvv-i ve'l-âsal muvâzabet ve iştigâl gösterüp kimesne mu'âraza eylemiye dedikde mukırr-ı mûmâ-ileyh Mustafa Ağa ber-vec-i muharrer üzere cârî olan ikrârını ve kelimât-ı muharreresini el-mukarru-lehi'l-mezkûr Ömer bi't-tevliye vicâhen tasdîk ve şifâhen tahkîk etmeğın mâ-vak'a gibbe't-taleb ketb olundu. Hurrîre fi-Evâhiri Şevvâli'l-mükerrem sene isneyn ve erba'ın ve elf.

Şühûdü'l-hâl

Fahru's-sâlikîn Mevlânâ eş-Şeyh Ömer Efendi

Kıdvetü'l-muharririn Mustafa Çelebi Rûznâmeî

Fahru'l-muharrirîn Mehmed Çelebi Tezkireî

Nuri Bey İbn-i El-Hâc Ahmed

Yusuf Ağa Bakıkulu

Süleyman Beşe Çukadâr

Bayram Efendi ibn Ali Dede

El-Hâc Ulaş bin Hüseyin

Ve gayrühüm

[258]

Mâ-hüve'l-mastûr fî-hâze'r-rakîm kad cerâ indî bi-vechin müstakîm zebberehu'l-abdül'l-fakîr ilâ-rabbihî'l-kadîr Nurullâh eş-Şeyh el-Kâdî bi-medîneti Konya el-Mahrûse ufiye anhumâ (Mühür)
[Nurullah hâdimü şer'-i Nebî kâ'ilen lâ-ilhâhe illallâh]

Sebeb-i tahrîr-i kitâb budur ki

Mahmiyye-i Konya hummiyet ani'l-âfât ve'l-beliyye mahallâtından merhûm Galle-i Harb Sultan Mahallesi sâkinelerinden olup Maraş Beylerbeyisi iken bundan akdem katl olunan Rum Mehmed Paşa'nın zevce-i metrûkesi olan zahru'l-muhadderât Fahrünnisâ Hatun ibnetül'-merhûm Ayas Efendi tarafından husus-ı âtiyü'l-beyâna vekîl olub merkûmeyi ma'rifet-i şer'iyye ile ârifeyn olan Yusuf Ağa ibn-i Mustafa Ağa ve Ali Ağa ibn-i Mustafa Beg şahâdetleriyle vekâleti sâbite olan İsmail Bey ibn-i Hüsâm meclis-i şer'-i şerif-i lâzîmü't-teşrîfde Âsitâne-i Sa'âdet tarafından ber-müceb-i emr-i âlî maktûl-i mezbûrun muhalefâtını kabza me'mûr olan ve Düstûr-ı mükerrerem müşîr-i mufahham nâzımı menâzîmî'l-ümem Sadrazam Mehmed Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû ve yessera bi'l-hayr emâlehu hazretlerinin kapucubaşlarından kıdvetül'-emâcid ve'l-ekârim Mustafa Ağa dâme mecdühû mahzarında bi'l-vekalet tahrîr-i da'vâ edüp müvekkilem merkûme Fahrünnisâ Hatun'u mezbûr Rum Mehmed Paşa tezvîc eyledikde mahalle-i merkûmede vâkî' mülk menziline garb tarafında olan hâriciye fevkânî ve tahtânî müte'addid odalarını ve ahurlarını yıkup müceddeden binâ eylediği müteaddid fevkânî ve tahtânî odaları merkûmenin mülkü üzerine binâ edüp ve eski binanın kerestesini zikr olunan odalarına harc ve sarf edüp müceddeden binâ olunan odalar ve ahurun yerlerinin selâse-i erbâ'ı müvekkilem merkûme Fahrünnisâ Hatun'un mülkü iken mûmâ-ileyh Mustafa Ağa cümlesini mirî için zabt eyledi su'âl olunub bi-hasebi's-şer'i's-şerîf ihkâk-ı hakk olunması matlûbumdur dedikte gıbbe's-su'âl mûmâ-ileyh Mustafa Ağa husûs-ı mezbûr minvâl-i mübeyyen üzere olduğu ma'lûmum değildir deyu inkâr ile cevap vericek vekîl-i mezkûr İsmail Bey'den müdde'âsına muvafık beyyine taleb olundukta udûl-i müslimînden Mehmed Ağa ibn-i İbrahim Efendi ve Mehmed Bey ibn-i Derviş Kazımî ve Hamza Bey ibn-i Ebubekir nâm kimesneler meclis-i şer'a li-eclî's-şehâde hâzırûn olub istişhâd olunduklarından fi'l-hakîka mezbûr Rum Mehmed Paşa müceddeden binâ eylediği odalar ve ahurları zevcesi merkûme Fahrünnisâ Hatun'un mülk-i mevrûsu olan odalarını ve ahurlarını yıkup kerestesini zikr olunan odalarına harc ve sarf edüp müceddeden binâ eylediği odalar ve ahırın yerlerinin selâse-i erbâ'ı müvekkile-i merkûme Fahrünnisâ Hatun'un mülk-i mahzıdır bu husûsa şahidleriz şahâdet dahi ederiz diye edille-i şahadet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şahâdetleri hayyiz-i kabûlde vâkî'a oldukdan sonra merkûme Fahrünnisâ Hatun'un mülkü olan atık odalarının ve ahurlarının kerestesinin ba'de'l-isbât kıymeti ve zemîninin dahi kıymetini merkûme Fahrünnisâ Hatun'a edâ için mûmâ-ileyh Mustafa Ağa'ya cânib-i şer'den tenbîh olup ma-vaka'a gıbbe't-taleb ketb olundu hurrire fi'l-yevmi'r-râbî' aşere min-Şevvâli'l-mükerrerem li-sene isneyn ve erba'în ve elf.

Şühûdü'l-hâl

Refi'ül'-kadr Safâ-yı Mustafa Paşa Defterdâr-ı Hazîne-i Karaman

Mevlânâ Şeyh Ömer Efendi zîde-takvâhu

Mesnevîhân Mevlânâ Abdulhayy Efendi

Fahru'l-kudât Mevlânâ Mehmed Efendi el-Kassâmü'l-askerî

Mevlânâ Nizâmî Efendi el-Kadı

Kıdvetü'l-emâcid Boşnak Mehmed Ağa

Fahrü'l-akrân Sefer Ağa Kethüdâ-yerî

Mustafa Çelebi Rûznâme'î

İnayet Bey ibn-i Mustafa Ağa

Abdi Bey ibn-i İbrahim

Mustafa Beg ibn-i Ali

Mevlânâ Mehmed Efendi el-müderris

Zülfikar Bey el-Cündî

Mehmed Çelebi ibn-i İmâm Ali

Nasurullah Bey ibn-i Emrullah

Murad Bey ibn-i Abdullah

Davud Beşe ibn-i Nurullah Çavuş

Ve gayrühüm

[259]

Cerâ mâ-fîhi inde ahveci ibâdi'llâhi'l-fakîr Nûrullâh ibnü's-şeyh Nasuh el-Kâdı bi-medîne-i Konya el-mahmiyye sînet anî'l-fiten ve'l-beliyye ufiye-anhümâ ve gufira-lehümâ (Mühür) [Nurullah hâdimü şer'-i Nebî kâ'ilen lâ-ilhâhe illallâh]

Sebeb-i tahrîr-i kitâb budur ki

Mahmiyye-i Konya hummiyet anî'l-âfât ve'l-beliyye sâkinlerinden iken Maraş Beylerbeyisi olup bundan akdem katl olunan Rum Mehmed Paşa'nın muhalledâtını ber-mûceb-i emr-i âlî mîrî için kabza me'mûr olup Düstûr-ı mûkerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem Vezîriazam Mehmed Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehü ve yessera bi'l-hayri âmâlehu hazretlerinin kapucubaşlarından olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Mustafa Ağa dâme mecdühü meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimü't-tevkîrde hâzır olub mahmiyye-i merkûm sâkinelerinden olup maktûl-i mezbûrun zevce-i metrûkesi olan zahru'l-muvakkirât Fahrünnisâ Hatun ibnet-i Ayas Efendi mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr-i anî'l-merâm edüp yedimde olan evâmîr-i aliyye muktezâsınca mezbûr Rum Mehmed Paşa'nın muhalledâtını kabza me'mûr olub geldüğümde merkûme Fahrünnisâ Hatun'a mukaddemâ kassâm defteri mûcebince kendüye emânet vaz' olunan

nukûd ve sair esbâb ve evânî her ne ise bana teslîm edüb ben dahi mîrî içün merkûme Fahrünnisâ Hatun yedinden ahz ü kabz eyledim lâkin bundan mâadâ maktûl-i mezbûrun emvâl ve esbâbından ve abîd ve cevârî ve min-küllî'l-vücûh ism-i mâl ıtlâk olunur eşyasından kalîl ve kesîr bir şey'ini dahi benden ihfâ eyleyüp cânib-i mîrîye bir vecihle hıyânet eylemediğine ve akrabâ ve ta'allukâtına ve âhardan bir ferde ettirmedüğüne merkûme Fahrünnisâ Hatun yemîn eylemesi matlûbumdur dedikde merkûme Fahrünnisâ Hatun vech-i muharrer üzere yemîn teklîf olundukda ol dahi alâ-vefki'l-mes'ûl yemîn billâhi'l-aliyyi'l-a'lâ etmeğin ma-vaka'a alâ-vukû'ihî gıbbe't-taleb ketb olunup bed-i tâlibe vaz' olunduğu vakt-i hâcetde ihticâc ede cerâ zâlike ve hurrire fi'l-yevmi'r-râbi' aşere min-Şevvâli'l-mükerrem sene isneyn ve erba'în ve elf.

Şühûdü'l-hâl

İzzetlü Safâ-yı Mustafa Paşa Defterdâr-ı Hazîne-i Karaman

Mevlânâ Şeyh Ömer Efendi zîde takvâhu

Mesnevîhân Mevlânâ Abdulhayy Efendi

Fahru'l-kudât Mevlânâ Mehmed Efendi el-Kassâmü'l-askerî

Mevlânâ Nizami Efendi el-Kadı

Kıdvetü'l-emâcid Boşnak Mehmed Ağa

Fahrü'l-akrân Sefer Ağa Kethüdâ-yeri

Mustafa Çelebi Rûznâme'î

Mehmed Çelebi Tezkire'î

İnayet Bey ibn-i Mustafa Ağa

Mevlânâ Mehmed Efendi el-Müderris

Abdi Bey ve Ali Bey ibney İbrahim

Zülfikar Bey el-Cündî

Mustafa Beg ibn-i Ali

Mehmed Çelebi ibn-i İmâm Ali

Nasurullah Bey ibn-i Emrullah

Murad Bey ibn-i Abdullah

Davud Beşe İbn-i Nurullah Çavuş

Ve Gayrühüm

[260]

Cerâ'l-emru hasbemâ yekûnü ketebuhu'l-fakîr ileyhi sübhânehû Nûrullâh ibnü's-şeyh Nasuh el-Kâdı bi-medîne-i Konya el-mahmiyye ufiye-anhümâ (Mühür) [Nurullah hâdimü şer'-i Nebî kâ'ilen lâ-ilhâhe illallâh]

Sebeb-i tahrîr-i kitâb budur ki,

Mahmiyye-i Konya hummiyet ani'l-âfât ve'l-beliyye mahallâtından merhûm Galle-i Harb Sultan Mahallesi sâkinelerinden olup Maraş Beylerbeyisi iken bundan akdem katl olunan Rum Mehmed Paşa'nın zevce-i metrûkesi olan fahru'l-muhadderât Fahrünnisâ Hatun ibnetü'l-merhûm Ayas Efendi tarafından hususa-ı âtiyü'l-beyâna vekîl olup merkûmu ma'rifet-i şer'îyye ile ârifeyn olan Yusuf Ağa ibn-i Mustafa Ağa ve Ali Ağa ibn-i Mustafa Efendi şehâdetleriyle vekâleti sâbite olan İsmail Bey ibn-i Hüsâm meclis-i şer'-i hatîr-i lazimü't-tevkîrde Âsitâne-i Sa'âdet tarafından maktûl-i mezbûrun muhallefâtını kabz ve fûrûhta me'mûr olup muhallefât-ı merkûmeye hâlâ vâzı'u'l-yed olan düstûr-ı ekrem müşîr-i efham nizâmü'l-âlem nâzım-ı menâzımı'l-ümem Vezîriazam Mehmed Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehu ve yessera bi'l-hayr âmâlehû hazretlerinin kapucubaşlarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mustafa Ağa dâme mecdühû mahzarında bi'l-vekâle takrîr-i da'vâ edüp müvekkilem merkûme Fahrünnisâ Hatun'u mukaddemâ mezbûr Rum Mehmed Paşa tezevvüc eyledikde Müslümanlar huzûrunda yüz bin akçe ki te'kiden li'l-asl nısfı elli bin akçe olur meblağ-ı merkûm üzerine akd-i nikâh olunup menkûhası olduktan sonra mezbûr Rum Mehmed Paşa katl olunmağıle meblağ-ı merkûm zimmetinde bâkî kaldı muhallefâtından bi'l-vekâle taleb iderin su'âl olunsun didikde gıbbe's-su'âl mûmâ-ileyh Mustafa Ağa husûs-ı mezbûru bi'l-küllîye inkâr ile cevâb vericek vekîl-i mezkûr İsmail Bey'den müdde'âsına muvâfık beyyine taleb olundukda udûl müslimînden Mehmed Ağa ibn-i İbrahim Efendi ve Mehmed Bey ibn-i Derviş Kazımî ve Hamza Bey ibn-i Ebubekir nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'e hâzırûn olup istişhâd olunduklarından fi'l-hakîka mezbûr Rum Mehmed Paşa mukaddemâ merkum Fahrünnisâ Hatun'u tezevvüc eyledikde bizim huzûrumuzda yüz bin akçe ki te'kiden li'l-asl nısfı elli bin akçe olur meblağ-ı merkûm üzerine yine akd-i nikâh vâkı' oldu bu husûsa biz şahidleriz şehâdet dahi ederüz deyü edâ-i şahâdet-i şer'îyye eylediklerinde gıbbe ri'âyet-i şerâ'it ve'l-kabûl şahâdetleri hayyiz-i kabûlde vâkı'a olduktan sonra merkûme Fahrünnisâ Hatun ihzâr-ı şer' olunup zevci maktûl-i mezbûr Rum Mehmed Paşa zimmetinde olan meblağ-ı merkûm yüz bin akçeyi küllen ve ba'zen almayup ve âhara havâle eylemeyüp ve taraf-ı şer'îyyeden bir tarîk ile zimmetini ibrâ eylemedüğüne yemîn teklîf olundukda ol dahi ala-vefki'l-mes'ûl yemîn billâhi'-aliyyi'l-a'lâ etmeğın meblağ-ı merkûm yüz bin akçeyi maktûl-i mezkûrun muhallefâtından kabz eylediği maldan bi-hesabi's-şer' merkûme Fahrünnisâ Hatun'a edâya muma-ileyh Mustafa Ağa'ya kibel-i şer'den tenbîh olunup ma-vaka'a gıbbe't-taleb ketb olundu hurrire fi'l-yevmi'r-râbî aşere min-Şevvali'l-mükerrem sene isneyn ve erba'în ve elf.

Şühûdü'l-hâl

Refi'ü'l-kadr Safâ-yı Mustafa Paşa Defterdâr-ı Hazîne-i Karaman

Mevlânâ Şeyh Ömer Efendi zîde takvâhu

Mesnevîhân Mevlânâ Abdulhayy Efendi

Fahru'l-kudât Mevlânâ Mehmed Efendi el-Kassâmü'l-askerî

Mevlânâ Nizâmî Efendi el-Kâdı

Kıdvetü'l-emâcid Boşnak Mehmed Ağa

Fahrü'l-akrân Sefer Ağa Kethüdâ-yeri

Mustafa Çelebi Rûznâme'î

İnayet Bey ibn-i Mustafa Ağa

Abdi Bey ibn-i İbrahim

Mustafa Beg ibn-i Ali

Mevlânâ Mehmed Efendi el-müderriş

Zülfikar Bey el-Cündî

Mehmed Çelebi ibn-i İmâm Ali

Nasurullah Bey ibn-i Emrullah

Murad Bey ibn-i Abdullah

Davud Beşe ibn-i Nurullah Çavuş

Ve gayrühüm

[261]

Muhasebesinden Bu Minval Üzere Mahsub Ola

Bu kulunuz Rum Mehmed Paşa'nın muhallefâtı kabzına me'mûr olub bin altı yüz kırk beş kâmil gurusluk âsiyâb ki her biri yüz on altışar akçe ve dört bin yedi yüz kırk altı esedî gurus ki yüz beş akçe hesabı üzere alınub hâlâ doksan gurusu yüz onar ve esediye yüzer akçe üzere hazîneye alınmağla her bir gurusdan onbeş akçe kesr olmağın deynime mahsub olmak için buyruldu-i şerîf rica olunur.

[262]

An-Tahvîl An-bahâ-i bazı âsiyâb ve koyun ve şütür ve gayrihi an akçe-i muhallefât-ı merhûm Rum Mehmed Paşa el-maktûl an-yed-i Çerkes Mustafa Ağa tâbi'-i Sadrâzam: 702.400	
An akçe-i bahâ-i hâne-i merhûm Rum Mehmed Paşa ki an-zevce-i mezbûre fûrûht-şûde ve kıymeteş an-hızâne-i âmire âverde: 100.000	An-akçe-i muhallefât-ı ve bahâ-i şütürân ve gayrihi: 602.400
Minhâ Fî 28 Za. Sene 1042 Temessük olmak için işbû suret-i tahvîldir ki nakl olundu.	

[263]

An-Tahvîl An-akçe-i Rum Mehmed Paşa el-maktûl an-yed-i Yusuf Ağa ser-bölük-i tüvânân-ı hazret-i sadrâzam an-cânib-i Çerkes Mustafa Ağa:16.042.110
Guruş-ı kâmil: 12.073,5 Guruş-ı esedi: 7.941 Guruş-ı kise: 556 Nakdiye: 92.000
Minhâ Fî 24 Za. Sene 1042 Temessük olmak için işbû suret-i tahvîldir ki nakl olundu.

[264]

Boş

[265]

Boş

[266]

Bahâ-ı Gulâmân 5000 Rıdvân-ı Küçük 4500 Benâm-ı Salim 5500 Diğer Rıdvân 8000 Cârîye Çeşm-i siyâh 8500 Cârîye Musaffa 9000 Cârîye Anber-simâ <u>40500</u> 7500 Cârîye Bâd-ı Sabâ 9000 Cârîye Afitâb 5000 Cârîye Revâne 10000 Cârîye Arabhân <u>72000</u>	Bâhâ-i Çiftlik ve ağnâm ve hayvânât der kazâ-ı mezkûre ve hâne ve samanlık ve tahtânî ve fevkânî odalar ve an zimmet-i Hamamcı 090000 017000 050000 200000 <u>357000</u>
Minhâ	
El-ihracât:212000	
Mihr-i müeccel-i zevce-i maktûl Rum Mehmed Paşa ber-mûceb-i Hüccet-i Şer'îyye: 100000	Resm-i Kısmet: 15000 Harc-ı me'kûlât-ı mübâşir Mustafa Ağa ve Yusuf Beg gulâm-ı istihdâm eyyâm: 92 fî beher yevm: 800 Yekûn:72000
Girâne-i ve harc dâde hazîne ve nafaka-ı cevârî der-Âsitâne-i Sa'âdet irsâl-kerde: 25000	Yekûn 100000 015000 072000 025000 <u>212000</u>

100000

015000

072000

025000

212000

1642110

0695851

233796

2344510

0212000

2556510

121556

028000

117295

072000

357000

695851

1242110

0702400

1944510

1642110

0702400

2344510 iki milyon üç yüz kırk dört bin beş yüz on

[267]

[268]

[269]

İcmâl-i muhâsebe-i vâridât ve ihrâcât-ı muhallefât-ı maktûl Rum Mehmed Paşa mîr-i mîrân-ı vilâyet-i Mar'aş ber-mûcib-i memhûr defter-i Hasan Paşa mîr-i mîrân-ı Karaman ve Mustafa Efendi Safâ-yı defterdâr-ı Karaman ve defter-i Mevlânâ Mehmed bin Mustafa el-kassâmu'l-askeri-i eyâlet-i Karaman

Asl-ı Mâl-ı mahsûl-âsiyâbhâ ve gayrihi

01300	0400	An-bahâ-i şütürân-ı hâssa ve yük ve koyun
00250	0120	ve keçi ve kara sığır öküzü ve inek ve tay ve
02640	0400	kısarak ve camus ve gayri
01200	0090	22000 Şütürân-ı Hâssa
03750	0800	08000 Şütürân-ı Yük
09140	0160	50600 Koyun ve keçi
02500	1970	09500 Davar
05200	0300	05175 Oğlak
08000	0150	03660 Öküz ve Sığır
06000	0150	03960 İnek-i mezbûr
02400	1200	00450 Karaca Tay
33240	3550	02100 Kısarak
10000	1700	105445
02950	9020	00450 Tay
00300	1400	00350 Merkeb
00060	0250	05650 Kısarak
00300	0400	01800 Tay
46850	0400	03600 Öküz-i camus
00115	1200	117295
00125	3000	
00330	0480	
00330	0450	
00254	16600	
48004	0700	
01060	0650	
02150	6000	
01850	3500	
01400	8970	
00350	1800	
54814	0400	
01225	1800	
01935	40420	
00950	0060	
02500	0065	
00900	0120	
62324	0080	
02300	1800	

00500	42545	
01095		
01600		
00300		
68119	Bahâ-i kendüm	
00200	Kıl: 400	
00120	Guruş: 28000	
00150		
00050	Yekûn-i âsiyâbhâ	
01400	42545	
70039	89011	
00390	131556	
00185		
00150	Yekûn	
00600	079011	
00830	042545	
72194	117295	
00200	028000	
00840	072000	
00075	357000	
00060	212000	
00200	907851	
00120	212000	
02050	an-ihrâcât	
75739	695851	
00120		
00310	Asl-ı Mal	
00140	1642110	
00046	0695851	
00035	2337961	
00036		
00030		
00200		
76656		
00300		
00060		
00150		
00200		
00480		
00260		
00060		
00250		
00525		
00070		
79011		

[270]

Boş

[271]

İcmâl-i muhâsebe-i vâridât ve ihrâcât-ı muhallefât-ı maktûl Rum Mehmed Paşa mîr-i mîrân-ı vilâyet-i Mar'aş ber-mûcib-i memhûr defter-i Hasan Paşa mîr-i mîrân-ı Karaman ve Mustafa Efendi Safâ-yı defterdâr-ı Karaman ve defter-i Mevlânâ Mehmed bin Mustafa el-kassâmu'l-askeri-i eyâlet-i Karaman

Asl-ı Mâl

Nükûd ve bahâ-i âsiyâbhâ ve şütürân ve ağnâm ve gulâman ve Çiftlik ve gayrihi: 23.037.961

An akçe-i nükûd: 1.042.110

Guruş-ı kâmil: 12.073,5

Guruş-ı esedi: 7.941

Guruş-ı kise: 556

Nakdiye: 92.000

An akçe-i bahâ-i âsiyâbhâ ve gayri: 695.851

An-bahâ-i âsiyâbhâ: 121.550

An-bahâ-i kendüm: 28.000

An-bahâ-i Gulâmân: 72.000

An-bahâ-i şütürân ve koyun ve sığır mekkârî ve kısırâk ve gayrihi: 170.295

An-bahâ-i Çiftlik ve ağnâm ve gayrihi: 57.300

Mahsulât

Nakid Ma'a bahâ-i muhallefât: 25.056.510

Teslim-i Hızâne-i âmire-i bi'd-def'ateyn fi't-târihi'l-mezbûr: 23.044.510

Teslim fi 24 N. sene 1042 an-yed-i Yusuf ağa-yı ser-bölük-i tüvânân-ı hazret-i sadrâzam an-cânib-i Çerkes Mustafa Ağa: 16.042.110

Guruş-ı kâmil: 12.073,5

Guruş-ı esedi: 7.941

Guruş-ı kise: 556

Nakdiye: 92.000

Teslim Fi 28 Z. sene 1042 an yed-i Çerkes Mustafa Ağa tâbi'-i Sadrâzam: 702.400

An-akçe-i bahâ-i hâne-i merhûm Rum Mehmed Paşa an-yed-i zevce-i mezbûre fûrûht-şûde ve kıymeteş be-hızâne-i âmire-i âverde: 100.000

An-akçe-i muhallefât-ı ve bahâ-i şütürân ve gayri: 602.400

Mahsulât

Nakid Ma'a bahâ-i muhallefât: 25.056.510

Teslim-i Hızâne-i âmire-i bi'd-def'ateyn fi't-târihi'l-mezbûr: 23.044.510

Teslim fi 24 N. sene 1042 an-yed-i Yusuf ağa-yı ser-bölük-i tüvânân-ı hazret-i sadrâzam an-cânib-i Çerkes Mustafa Ağa: 16.042.110

Guruş-ı kâmil: 12.073,5

Guruş-ı esedi: 7.941

Guruş-ı kise: 556

Nakdiye: 92.000

Teslim Fi 28 Z. sene 1042 an yed-i Çerkes Mustafa Ağa tâbi'-i Sadrâzam: 702.400

An-akçe-i bahâ-i hâne-i merhûm Rum Mehmed Paşa an-yed-i zevce-i mezbûre fûrûht-şûde ve kıymeteş be-hızâne-i âmire-i âverde: 100.000

An-akçe-i muhallefât-ı ve bahâ-i şütürân ve gayri: 602.400

El-ihrâcât:

Ber-mûcib-i defter-i Mevlânâ Mehmed Mustafa kassâm-ı askeri-i eyâlet-i Karaman: 12.200

Adres

Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

Rumeli Journal of Historical Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Mihr-i müeccel-i zevce-i maktûl Rum Mehmed Paşa ber-mûcib-i hüccet-i şer'iyye-i Mevlânâ Nûrullah bin Şeyh Nasuh Kadı-ı Konya: 100.000
 Harc-ı me'kûlât-ı mübâşir Mustafa Ağa ve Yusuf Beg gulâm-ı istihdâm eyyâm: 92 beher eyyâm: 800 yekûn: 72.000
 Bahâ-i resm-i kısmet: 15.000
 Bahâ-i bevâbe ve harc-ı râh-ı hazine ve nafaka-i cevârî der-Âsitâne-i Sa'âdet irsâl kerde: 25.000

[272]

Cem 'an yekûn: 596301

Vech-i meşrûh üzere mahalline kaydoluna

Minhâl'ı-ıhrâcât

Resm-i Kısmet
15000

Harc-ı me'kûlât-ı mübâşir Mustafa Ağa ve
 İstihdâm Kulu Yusuf Beg ve kassâm:
 Yevm: 93
 Fî 800
 Cem'an: 72000

Mukaddemâ Âsitâneye irsâl olan
 hazînin girân ve harcırah ve merhûm
 Siyavuş Ağa'nın ve câriyelerin ve
 serdârların nafakası için sarf olan
 meblağ:
 25000

Sahhu'l-bâkî: 484301

Hurrire hâze'd-defter harrerehû bi-ma'rifeti'l-fakîr ileyhi sübhânehû Mehmed bin Mustafa el-kassâmû'l-askerî bi-eyâlet-i Karaman Ma'a Anadolu ufiye anhumâ

(Mühür) [Mazhar-ı Lütf-i Hudâ Mehmed bin Mustafa]

[273]

Boş

[274]

Köhne Kalıçe-i Karaman çift:1 kıymet: 700	Kalıçe-i Karaman müsta'mel adet:1 kıymet: 650	Kalıçe-i kebîr-i Acem müsta'mel adet:1 kıymet: 6000	Kalıçe-i Uşak kebîr müsta'mel adet:1 kıymet: 3500	Sahan ma'a serpuş ayaklu kıt'a: 73 kıymet: 8970
Furun tepsisi kıt'a: 5 kıymet: 1800	Baklava tepsisi kıt'a: 2 kıymet: 400	Tencere kıt'a: 3 kıymet: 1800	Tâbe-i hindî kıt'a: 1 kıymet: 60	Ka'kî kıt'a: 2 kıymet: 65
Legen kıt'a: 1 kıymet: 120	Tarah kıt'a: 1 kıymet: 80	Tüfek kıt'a: 21 kıymet: 1800	Ak şütürân re's: 9 kıymet: 22000	Gök şütürân re's: 5 kıymet: 8000
Koyun ma'a keçi re's: 550 kıymet: 50600	Toklu re's: 150 kıymet: 9500	Oğlak re's: 115 kıymet: 5175	Kara sığır öküzü re's: 9 kıymet: 3660	Kara sığır ineği re's:12 kıymet: 3960
Civân tay	Kısarak	Tay	Merkeb	Def'a Kısarak

Adres

Rumeli Tarih Araştırmaları Dergisi
 Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
 e-posta: editor@rumelitarhi.com
 tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

Rumeli Journal of Historical Studies
 Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
 e-mail: editor@rumelitarhi.com,
 phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

re's: 3 kıymet: 450	re's: 3 kıymet: 2100	re's:1 kıymet: 450	re's: 2 kıymet: 350	re's: 8 kıymet: 5650
Tay re's: 4 kıymet: 1800	Camus çift: 2 kıymet: 3600	Gendüm keyl: 400 kıymet: 28000	Küçük kul kıymet: 5000	Na'al kul adet:1 kıymet: 4500
Dellâk Rıdvân kul adet:1 kıymet: 5500	Dilâver kul Muradşah	Câriye Çeşm-i Siyah kıymet: 8000	Câriye Musaffa kıymet: 8500	Câriye Anber-sîmâ kıymet: 9000
Câriye Bâd-ı Sabâ kıymet: 7500	Câriye Afitâb kıymet: 9000	Abık câriye civân-ı küçük	Câriye küçük kıymet: 5000	Abık câriye Lalegül
Câriye Arabhân kıymet: 10000	Câriye Mücella abık	Câriye Devâ-i Abık		
Tahrîren fi evâil-i şehir-i Şevvali'l-mükerrem sene isneyn ve erbâ'in ve elf				
Bende Hasan Mîrîmirân-ı Karaman hâlâ		Bende Mustafa Safâ-yı Defterdâr-ı Karaman hâlâ		

2400
04201
18199

EK 2: Rum Mehmed Paşa'nın Muhallefâtının İlk Sayfaları